29 ИЮЛ 1991

Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ, 1412 ЙИЛ, МУҲАРРАМ, 13-КУН.
ШАМСИЙ, 1370 ЙИЛ, АСАД, 6-КУН.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган | 1991 йил 25 июль, пайшанба, 141-сон | НАРХИ ОБУНАЧИГА 7 ТИЙИН. СОТУВДА 10 ТИЙИН.

Советлар ҳокимиятни қўлга олаётганда

ЯХШИ КУНЛАР УМИДИ

ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ НАВОИЙ РАЙОН СОВЕТИ ИЖРОИЯ КОМИТЕТИ РАИСИ, РАЙОН СОВЕТИНИНГ ДЕПУТАТИ АЗИМЖОН ИСТАМОВ БИЛАН МУСОҲАБА

— Азимжон Истамович! Навоий райони Бухоро вилоятидаги энг йирик ва сертармоқ, шу билан бирга ижтимоий-иқтисодий муаммолар кескинлашган, экологик аҳволи оғир минтақалардан ҳисобланади. Сиз аввал Ромитан, Навбаҳор, Иштихон район партия комитетлари биринчи котиби бўлиб ишлагансиз. Карманада ижроқўм раиси бўлиб ишлаётганингизга ҳали кўп вақт бўлганича йўқ. Лекин бундай танг аҳволни вужудга келиши сабабларини қандай изоҳлайсиз!

— Аввало районимиз бошидан кечираётган ижтимоий-иқтисодий таназзул бутун мамлакатга хос десам, хато қилмаган бўламан. Умумий тангликнинг районимизга хос жиҳатлари ҳақида гапирадиган бўлсам, бизда экологик фожеа содир бўлаяпти, деб, айтиш мумкин. Хўш, мен гапни нега экологиядан бошладим? Чунки, биз узоқ йиллар табиат аёвсиз мавҳ этилаётганлигидан, сув, ер, ҳаво ифлосланаётганлигидан кўз юмиб келдик. Юқоридан белгиланган ноерал режаларни бажариш иштиёқида орқа-олдимизга қарамай табиатни бўйсундиришга киришиб кетдик. Аҳоли зич яшайдиган, асосий сув манбаларига яқин жойларда химия корхоналари қурдик. Ҳозир районимиз осмонини «Навоиазот» ишлаб чиқариш бирлашмаси, «Электрохимия» заводининг заҳар, чанг ва тутунлари қоплаган. Ер ости сувлари заҳарланган. Ерларнинг мелоратив ҳолати бузилган. Энг ёмони аҳоли ўртасида турли хил юқумли касалликлар кўпайган, суғориладиган ерлар заҳарланмоқда. Ишдан чиқаётган ҳар гектар ерни қайта тиклашга бир йилда беш минг сўм сарфлаяпмиз. Ачинарлиси шундаки, бугунги кунда тузалмас дардга айланган бу оғриқлар ҳақида ўз вақтида бонг урмадик, бало-қазодай ёпирилиб келаётган фалокатнинг олдига тўсиқ қўя олмадик. Районимизнинг маркази Кармана шаҳри Навоий шаҳрига туташиб кетган. Лекин Кармана Навоийдан бир неча ўн йиллар ортда қолиб кетган десам лоф бўлмас. Шаҳарда меҳнаткашларнинг яхши яшаши учун барча шароит мавжуд. Бизда-чи...

— Нега энди шундай шароитни қишлоқда яратиш мумкин эмас!

— Ҳамма нарсанинг пойдевори иқтисод, пул. Пул бўлса ҳамма нарсанинг уддасидан чиқиш мумкин. Қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг харид нархлари қандайлиги ҳаммага яхши маълум. Кейинги икки йил ичида қишлоқ хўжалик техникасининг, минерал ўғитларнинг нархи бир-неча баробар ошди. Аммо пахтанинг нархи-чи? Ўтган йили пахтага қўшимча ҳақ белгиланди. Бундан деҳқонларимиз, хайрият озгина бўлса-да, кўксимизга шамол тегар экан деб, қувонишди. Афсуски, қувончлар узоққа чўзилмади. Бозор иқтисодиётига ўтиш муносабати билан «қўшимча ҳақ» республика давлат бюджетига ўтказилди. Давлат ва жамоа хўжаликларининг иқтисодиёти оғир зарбага учради. Бу етмагандек нафақа ва компенсациялар тўлови ҳам хўжаликлар бўйнига тушди. Ҳозир районимизнинг (фақат бизнинг районгина эмас) аксарият хўжаликлари одамларга зўрға иш ҳақи тўлаб турибди. Хўш, шундай вазиятда хўжаликлар мактаб, касалхона, клуб, маданият саройи қуриш, газлаштириш ва водопровод ўтказиш учун маблағни қаердан олишади, нима ҳисобига социал-маиший объектлар қуриш мумкин?

— Район қишлоқларидан шаҳар корхоналарига бориб ишлаётган кишиларнинг оилаларига шаҳар маъмурияти бирор бир ёрдам кўрстаяптими!

— Аввало бир рақамни келтириб, унинг ортидаги манзарани таҳлил қилиб кўрсак, муносабатлар анча ойдинлашади. Айни пайтда районимиздан 7,5 минг киши Навоий шаҳридаги саноат корхоналарида меҳнат қилади. Уларнинг фарзандлари районимиз мактаб ва боғчаларида тарбияланишмоқда. Озиқ-овқат ва бошқа истеъмол буюмларини район савдо тармоқларидан олишаяпти. Уларнинг ҳаммасига ер участкаси берилган.

Саноат корхоналарининг раҳбарлари эса ҳали бирор марта районимиздан бориб ишлаётган ишчиларнинг турмуш шароитлари билан қизиқиб кўрганларини билмайман. Инсоф билан айтганда, мактаб, касалхона ва бошқа маиший хизмат уйларини қуришда районлик ишчиларнинг ҳаққи-ҳурмати улар ёрдам қўлини чўзишлари шарт.

— Июнь ойининг бошларида Навоий шаҳрида рўй берган можорога гўё Навоий райони аҳолиси, яъни маҳаллий аҳоли айбдор деган гаплар қулоққа чалинмоқда. Айниқса, ЎзТАГ мухбири Левиннинг Навоийдан ёзган репортажларида шунга шаъма бор. Бу ҳақда нима дея оласиз!

— Можоронинг айбдорлари аниқ айтилди. Аммо эндиликда, айниқса сиз эслатган мақолада шаҳарнинг айрим раҳбарлари гуноҳкорларни Навоий райони аҳолиси ўртасидан излашга, бутун айбни бизга тўнкаб, ўзларини масъулиятдан олиб қолишга уринишган. Ким нима демасин халқ ҳақли талабларни ўртага қўймоқда. Навоий шаҳри ва Навоий райони ҳудудидаги оғир аҳвол учун ҳаммамиз баробар жавобгармиз.

— Иқтисодий тангликдан чиқиш, халқнинг турмуш даражасини ошириш борасида нималар қилинаяпти!

— Яқинда шаҳар ва район советлари иқтисодий тангликни бартараф этиш комплекс режасини ишлаб чиқди. Шу асосда шаҳар корхоналари билан моддий ва техникавий ёрдам кўрсатиши, товар алмашинуви ва бошқа масалаларда ўзаро ҳамкорлик қилишга келишиб олдик.

Бозор иқтисодиётига ўтилиши муносабати билан ишлаб чиқаришга раҳбарлик қилишдаги якка бошчилик тобора барҳам топиб бормоқда. Пахтачилик ва чорвачиликда ижара пудратига ўтиб ишлаётган хўжаликлар сони йил сайин ортиб бораётир. Ҳозир районимиз бўйича 30 та фермер, 20 дан ортиқ якка деҳқон ва 3 та кооператив хўжалик мавжуд.

Ҳозирча иқтисодиётимизни кўтариб турган соҳа-пахтачиликдир. Биз маҳсулотни ўзимиз қайта ишлаб товарга айлантирмас эканмиз, иқтисодий ривожланиш ҳақида гап бўлиши мумкин эмас. Турли давраларда пахта қабул қилиш пунктларини колхоз ва совхозларга сотиш ҳақида фикрлар билдирилмоқда. Менимча бундан деҳқон ҳеч қандай иқтисодий наф кўрмайди. Аксинча, пахта тозалаш заводларини хўжаликлар ҳисобига ўтказиб, шу ернинг ўзида толани қайта ишловчи кичик корхоналар қуриш зарур. Навоий ва Навбаҳор деҳқонлари етиштирган ҳосилларини Навоий шаҳридаги пахта тозалаш заводига топширишади. Толадан келаётган фойда завод орқали шаҳар бюджетига тушади. Районимиз бюджетини 1 миллион 204 минг сўм камомад билан тасдиқланган бир пайтда асосий даромад манбаимизни, ўнлаб Иттифоқ корхоналари мавжуд бўлган шаҳар бюджетига ўз қўлимиз билан бериб ўтирсак! Пахта тозалаш заводини районимиз ихтиёрига ўтказишни сўраб юқори ташкилотларга қилган мурожаатларимиз ҳамон оқибатсиз қолмоқда.

Бу йилги табиий офатлар ҳам ишимизни янада мушкуллаштирди. Районимиз офатдан 13,5 миллион сўмлик зарар кўрди. Аммо деҳқонларимизда хўжайинлик туйғуси шаклланиб бораётгани учун бўлса керак асосий майдонларда ҳосил асраб қолинди.

Халқнинг турмуш шароитини яхшилашнинг энг мақбул йўли шахсий томорқа хўжалигини ривожлантиришда эканлиги бугун очиқ-ойдин кўриниб турибди. Президентимизнинг фармонидан сўнг бу соҳага эътибор янада кучайди. Биргина шу йилнинг ўзида уй-жой қуриш ва томорқа учун 805 гектар ер берилди. 1990 йилда ҳам 700 та оила ер ажратилганидан баҳраманд бўлишган эди. Аммо бинокорлик материалларининг тақчиллиги туфайли бор-йўғи 87 та оилагина уй-жойини қуриб битказолди. Давлат йўли билан қурилиш ишлари олиб бориш ҳам мураккаблашиб бораяпти. Собиқ Навоий вилояти капитал қурилиш бошқармаси ва сув хўжалиги ташкилотлари ва «Агрострой» тресті 1988 йилда 10 минг квадрат метрдан ортиқ уй-жойларни қуриб битказган бўлса, материал тақчиллиги туфайли ҳозир бу кўрсаткич атиги 1,5 минг квадрат метрни ташкил қилмоқда. Ана шунинг оқибатида уй-жой муаммоси янада кескинлашди.

—Районда иқтисодиёт билан бирга ижтимоий масалалар ҳам оқсаб қолаётир. Мактаб ва мактабгача тарбия муассасалари, касалхоналар қурилиши қай аҳволда!

— Гапнинг очиғи районимиздаги мактабларнинг 85-90 фоизи, мактабгача бўлган тарбия масканларининг 50 фоизи эскирган ёки мослангаи биноларда жойлашган. Узоқ йиллар келажагимиз эгалари деб олқишлаб келинган болалар ва уларнинг ўқиш шароитлари эътибордан четда қолиб кетди. Район ижроия комитети юзага келган оғир вазиятни ҳисобга олиб махсус «Мактаб» ва «Саломатлик» дастурини қабул қилди. Ҳозир ана шу дастур асосида бешта янги мактаб қуриш ишлари бошлаб юборилди. Районимиз марказий касалхонаси биносини лойиҳалаш ишлари давом этмоқда. Қисқаси айни шу соҳаларда туб бурилиш ясалмаса ҳеч нарсага эришолмаслигимизни яхши англаб турибмиз.

Қишлоқларни газлаштириш ва аҳолини ичимлик суви билан таъминлашдаги қолоқлик меҳнаткашларнинг ҳақли эътирозига сабаб бўлмоқда. Ҳазора қишлоқ совети ҳудудидаги 8 мингдан зиёд аҳолининг 16 фоизи, «Нарпай» давлат хўжалигидаги салкам 19 минг аҳолининг 47 фоизи ичимлик суви билан таъминланган бўлса, Дўрмон қишлоқ совети ҳудудида яшаётган 6 мингга яқин аҳоли тоза сувга муҳтожлик сезмоқда. Қолаверса районимиз аҳолисининг учдан бир қисми ичимлик суви билан таъминланган холос. Газ билан таъминлашда аҳвол бундан ҳам оғир. «Коммунизм» колхози аҳолисининг 28, «Нарпай» совхозининг 25, Ленин йўли колхозининг 8 фоизигина «зангори олов»дан бахра олаётган бўлса, Қизилкумгаз конларига туташ «Қизил Октябрь» колхозининг биронта хонадонига ҳали газ кириб борган эмас. Районимиз бўйича эса бу кўрсаткич бор-йўғи 44 фоизни ташкил қилади.

Бу факт ва мисоллардан кўриниб турибдики, халқнинг турмуш даражаси паст, муаммо эса ниҳоятда кўп. Аччиқ бўлса-да, ҳақиқатни тан олиш, уни халққа очиқ айтиш зарур. Гапвозликдан тезроқ амалий ишга ўтиш керак. Менимча инсон қаерда ва қандай лавозимда ишламасин унинг ҳар бир куни, ҳар соату сонияси биз кўп марта такрорлаётган аммо ўтишимиз қийин бўлаётган амалий ишларга қаратилган бўлиши шарт. Айниқса, халқ бошида турган, раҳбарман деган инсон учун одамлар ташвишидан зарурроқ ташвиш бўлмаслиги лозим. Президентимиз ўртоқ И. А. Каримов кўп маротаба таъкидлаганларидек, одамларга яхшилик қилишга, уларга дарддош, елкадош бўлишга шошилишимиз керак.

Суҳбатдош:
Жалолиддин САФОЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

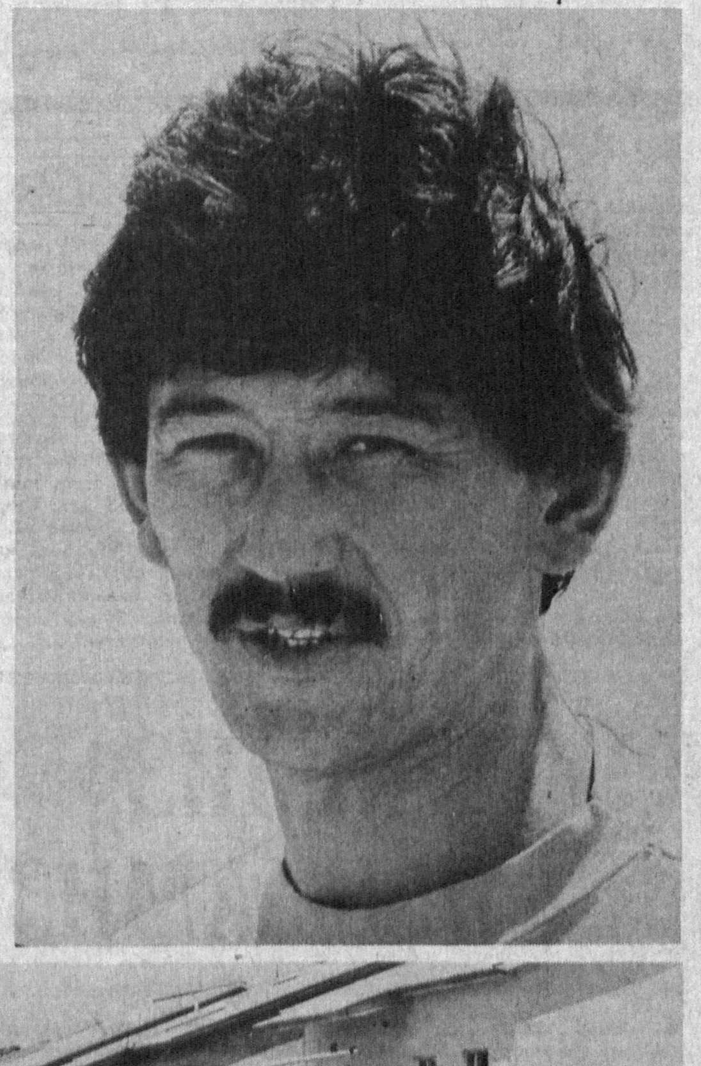

Жигаристонда рўй берган табиий офат ҳали ёдимиздан кўтарилгани йўқ. Табиат келтирган талафотни тугатишда бутун халқимиз оёққа турди. Жабрдийдаларга мамлакатимизнинг турли бурчакларидан ёрдам келди.

Ангренлик ёш комсомоллар янги посёлка қурилишида жонбозлик кўрсатишяпти. Ҳозиргача 50 та турар-жой қурилиб жигаристонликларга топширилди.

СУРАТЛАРДА: Ангрен шаҳар комсомол комитетининг биринчи котиби Бахтиёр Исаев. 2. Ёшларнинг уй-жой қурилиши комплекси раиси Қутбиддин Мирзаматов ва ангренлик ишчи Александр Лазарев.

Р. ШАГАЕВ
олган суратлар.

(ЎзТАГ).

МАКТУБЛАРДА ЭЛ ОВОЗИ

ОЗ БУЛСИНУ СОЗ БУЛСИН

Ҳозир ҳар бир районда ҳунар-техника билим юрти бор десам, янглишмасам керак. Лекин ана шу ўқув даргоҳлари корхоналар, қурилиш, транспорт ташкилотлари, хўжаликларнинг ишбилармонларга бўлган эҳтиёжини қондира олаяптими? Асло. Бунинг боиси нимада?

Тан олиш керак, қатор билим юртларининг моддий-техника базаси ночор. Кўплаб ўқитувчилар ва усталарнинг билимию малакаси саёз. Бу даргоҳларга қабул қилишда ўқувчиларнинг хоҳиш-истаги, қизиқиши инобатга олинмайди.

Юзага келган аҳволни ўнглаш мумкинми? Албатта. Бунинг учун биринчи галда турдош билим юртлари камида 50 фоиз қисқартирилади, уларнинг жиҳозлари, асбоб-ускуналари, транспорт воситалари эса бир жойга йиғилади. Иккинчидан, ўқитувчилар ва усталар ўртасида, олий ўқув юртларида бўлганидек, танлов эълон қилинади. Ундан муваффақиятли ўтганларгина ишга олинади. Ниҳоят, учинчидан, ўқувчиларни қабул қилишда имтиҳон усули қўлланилади.

Бу — менинг шахсий фикрим. Бошқалар нима дейишаркин?

Номурод ЖОМУРОДОВ,
Қашқадарё вилоятидаги «Шўртангаз» бошқармасининг ишчиси.

ХОТИРАГА ДАРЗ КЕТМАЙДИМИ?

Бу нимани ифодалайди — билмадим, бироқ кўп жойларда шундай манзарага дуч бўлиш мумкин: марҳумга ҳурмат нишонаси сифатида қабр устига мармар лавҳалар ўрнатилаяпти ва панжара билан ўраб олинаяпти. Бунақада атрофни панжара босиб кетмайдими? Дунёдан ўтганларга нисбатан билдирилаётган бу хилдаги «эътибор» ҳақида диний китобларда нима дейилган экан? Нуфузли кишилардан бири шу ҳақда рўзнома орқали маълумот берса, фойдали бўларди.

Соли КАМОЛ ўғли,
Шофиркон районидаги Варганза қишлоғи, нафақахўр.

УН БИЛАН ҚАЛЛОБЛИК

Магазиндан 50 килограмлик бир халта ун келтириб, нон ёпиб кўрдик. Афсуски, нон қопқора, бунинг устига зоғорага ўхшарди. Гапнинг сирасини айтганда, Жомбой ун заводининг маҳсулотлари хўрандалар талабига жавоб бермаяпти. Халтадаги ун баъзан кам бўлади, баъзан нави тўғри келмайди. Бундай қаллобликдан ким манфаат кўраётган экан?

Узоқ РАҲМАТОВ,
Пайариқ районидаги 15-мактаб ўқитувчиси.

ҚАНИ, УША ВЕЛОСИПЕД?

«Халқ сўзи»нинг 31 январь сонида чоп этилган «Велосипед ва ...қайта қуриш» сарлавҳали мақолани ўқидим-у, баъзи мулоҳазалар хаёлимдан кечди. Муаллифлар велосипеднинг табиатга зиён-захмат етказмаслигини, уни ҳайдаган кишилар саломатлиги кўнгилдагидай бўлишини уқтиришган. Айни пайтда республикамизда уни ишлаб чиқарадиган корхоналар қуриш кераклигини тўғри таъкидлашган. (Бундай заводлардан бири Ҳиндистон билан ҳамкорликда Фарғона водийсида қурилаётгани матбуотда илгари хабар қилинган эди). Аммо афсуски, камёбчилик деган бало магазинларимизни забт этмасдан олдинроқ велосипед рулини ушлатмай қўйганини муаллифлар таъкидлашмабди. Мақолани ўқиган киши «дўконларда турфа хил велосипедлар қалашиб ётган-у, бирор кимса унга назар солмаётган экан-да», деб ўйлаши мумкин. Чунки мақолада асосан беминнат бу оёқ уловини мақташ, ундан кенг фойдаланиш, яъни «Шри-Ланка, Вьетнам, Ҳиндистон каби мамлакатлардагидек республикамиз аҳолиси ўртасида оммалаштириш» ғояси илгари сурилган.

Гарчи бу олижаноб фикр бўлса-да, ўзи йўқ нарсани бу қадар таърифу-тақсинга кўмиб ташлаш бироз ғалати туюлади. Эҳтимол, қаердадир велосипедлар ростакам ҳам серобдир, лекин бизнинг Жиззах музофотимизда, қолаверса, қўшни вилоятларда бу транспорт воситасини сўроқлаб юрганларни кўплаб учратиш мумкин. Автомобилларнинг нархи фантастик даражага етган бугунги кунда деярли сув текин бу уловни ташвиқотсиз ҳам ҳамма жон-жон деб олишига шубҳаланмаса бўлаверади.

Бир сўз билан айтганда, Фарғона водийсидан бошқа жойда велосипед ишқибозлари камлигига муаллифлар ўйлаганидек кишиларнинг ҳафсаласизлиги боис эмас, балки уни топиш отлиққа ҳам насиб этмаётганидир, дейилса тўғри бўларди.

Имон БЕРДИ,
Жиззах районидаги Энгельс номли совхоз ишчиси.

Республикамизда Мамлакатимизда Хорижда

ҚИШЛОҚДА ГИЛАМ ТЎҚИШМОҚДА

● **МАРҲАМАТ РАЙОНИНИНГ Қушчи қишлоғида истиқомат қилаётган аёллар яқин-яқингача беиш эдилар. Энди улар енгил саноат корхоналари чиқиндилари ва ишлаб чиқаришга яроқсиз жунлардан гиламлар, миллий палослар ва шолчалар тўқишмоқда.**

Ленинск шаҳар 2-пахта заводининг Қушчи пахта тайёрлаш пункти жамоаси ташаббуси билан бўш ётган биноларда гилам тўқиш цехи очилди. Ҳозирдаёқ бу цехга 20 нафар қишлоқ аҳолиси ишга жойлашди.

Ишлаб чиқариш бинолари ва хом ашё ресурсларининг борлиги, ишчи кучининг мўллиги тақчил халқ истеъмоли молларини ишлаб чиқарадиган янги корхоналарни кўпайтиришга ёрдам бермоқда.

НУКУСДА МОЛ БИРЖАСИ

● НУКУСДА УНИВЕРСАЛ мол — хом ашё биржаси тузилди. У қишлоқ хўжалик иқтисодиёти илмий тадқиқот илмгоҳининг Қорақалпоғистон бўлими ҳузуридаги бозор иқтисодиёти илмгоҳида биринчи марта ташкил этилди.

Биржанинг ташкил этлиши жумҳурият халқ хўжалигини бозор иқтисодиёти йўлига ўтказиш дастури рўёбга чиқарилаётганининг натижаси бўлди. У Қорақалпоғистон Олий Кенгаши қабул қилган акционерлик жамиятлари ва ширкатларнинг бошқа турлари тўғрисидаги қонунга жавоб беради.

Биржанинг низом жамғармаси — 4 миллион сўм. Савдога хом ашё ва маҳсулотлар, шу жумладан мармар, пахта, жун, гуруч чиқариш назарда тутилмоқда. Биржа ташкилотчилари узоқ вақтгача бундай бўлмаслигига, келгусида бир қанча ихтисослашган бўлинмаларга ажраб кетишига умид боғлашмоқда.

ЯНГИ МАВСУМГА ТАЙЕРЛАНИБ

● УРГАНЧ ЁҒ-МОЙ комбинатида ишлаётган барча кишиларнинг ярмидан кўпроғи — 400 киши бир вақтнинг ўзида навбатдаги меҳнат таътилига чиқишни сўраб ариза берди. Уларнинг илтимоси қондирилибгина қолмади, айни вақтда моддий жиҳатдан рағбатлантирилди. Таътилга чиққан ҳар бир ходим бу гал ўрта ҳисобда қўшимча равишда 50 сўмдан компенсация олди.

Ишчиларнинг оммавий тарзда таътилга чиқиши жамоат фаолиятига ҳеч таъсир қилмади. Комбинат тузилган режага кўра тўла-тўкис таъмирлаш учун тўхтатиб қўйилди. Ўн ой давом этган бутун мавсум мобайнида корхона кечаю кундуз, муттасил ишлади. Шу вақт ичида 122 минг тонна чигит уруғи қайта ишланди. Жумҳурият савдо тармоқларига 20 минг тоннадан ортиқ тозаланган ёғ ва етти ярим минг тонна кир совун ортиқ жўнатилди.

Хуллас, ёғ ишлаб чиқарувчилар мавсум мобайнида 4,5 миллион сўм фойда ишлаб топдилар, бу фойданинг катта қисми жамоа ижтимоий-маиший эҳтиёжларини яхшилашга сарфланади.

ТОҒЛИ ҚОРАБОҒДАГИ МОЖАРО ТЎҒРИСИДА

● МОСКВА. (ТАСС). Тоғли Қорабоғ мамлакатимиз харитасидаги қон силқиб турган ўлкалигича қолмоқда. СССР Ички ишлар вазирлигида журналистлар билан бўлган учрашувда Тоғли Қорабоғ мухтор вилояти муаммосига катта эътибор берилди.

Журналистларга Озарбайжоннинг Геранбой райони қишлоқларида ғайри қонуний қуролланган бўлинма аъзоларини аниқлаш мақсадида ўтказилган паспорт режимини текшириш вақтида олинган видеоёзувни кўрсатдилар. Ҳужжатли кадрлар ушбу тадбирни ўтказишда СССР Ички ишлар вазирлиги ички қўшинлари ҳам, Совет Армияси қисмлари ҳам қатнашмаганини яна бир бор тасдиқлайди.

Журналистлар билан учрашувда сўзга чиққан СССР Ички ишлар вазирлиги ички қўшинлари қўмондони бош бошқарма вакили полковник В. Подолин Қорабоғ вилоятида жойлашган ички қўшинлар қисми оғир аҳволга тушиб қолганлигини таъкидлади: бир томондан, улардан озарбайжон миллатига мансуб кишилар қатъий ҳаракат қилишни, иккинчи томондан арманлар шундай тадбир кўришни талаб этмоқдалар. Арманлар қурол-яроғларни қўлга киритиш мақсадида ички қўшинлар бўлинмаларини қуршаб олишга интилишмоқда. В. Подолиннинг хабар қилишича, миллатлараро можароларда ички қўшинлар ҳарбий хизматчиларидан жами 20 киши ҳалок бўлган, юзлаб одам жароҳатланган ва шикастланган.

БРЕЖНЕВНИНГ ҚИЛИЧИ «КИМ ОШДИ» САВДОСИДА

● **ВАРШАВА. (ТАСС мухбири Александр Бабенко). Варшавадаги санъат асарлари «Ким ошди» савдосига Л. И. Брежневнинг Саддам Ҳусайн салафи — Ироқнинг аввалги президенти совға қилган қиличи қўйилади. Қилич ажойиб садафлар қадалган махсус ғилофда сақланмоқда. Ғилофга бундай сўзлар ўйиб ёзилган: «КПСС Марказий Комитетининг биринчи котиби ҳурматли Леонид Брежневга империализмга қарши курашгани учун ироқ халқи ва Ироқ Президентидан совға. Миннатдор ироқ халқи».**

Қилич дастасига Қуръондан олинган ҳикматлар битилган. Қилич кумушдан ясалган ва қимматбаҳо тошлар билан безатилган. Қиличнинг ҳозирги эгаси «Оила мулкини» сотаётган Л. Брежневнинг набираси билан Москвада танишган ва уни бу ерга олиб келган деб хабар қилади ПАП агентлиги. Қиличнинг дастлабки нархи 55 миллион злотих (5 минг доллар) миқдорида белгиланди.

ХОРИЖДАН ХАБАРЛАР

● НЬЮ- ЙОРК. Саноати ривожланган етти етакчи мамлакат раҳбарларининг Лондон учрашувида Совет Иттифоқига катта қарз бериш тўғрисида қарор қабул қилинмаган бўлса-да, унинг натижаларини СССР учун ижобий деб айтиш мумкин. Маҳаллий дорилфунун иқтисодиёт профессори, Нобель мукофоти лауреати Василий Леонтьевнинг фикри шундай. «Назаримда бу учрашув Ғарб Совет Иттифоқига ёрдам беришни хоҳлаётганини кўрсатди», — деди у ТАСС мухбири билан суҳбатда.

Америка олимининг фикрига қараганда нефть қазиб олиш, ўрмон саноати, транспорт, шунингдек «Қишлоқ хўжалиги ва жуда ёмон аҳволда қолган озиқ-овқатни тақсимлаш соҳасидаги» ишларни тубдан янгилаш зарур. «Мен ислоҳотларни амалга ошириш йўлида, шу жумладан айрим вилоятлар ҳамда жумҳуриятларда Горбачевнинг қўллаб-қувватланишига умид қиламан», — деди у.

● БЕЛГРАД. Сербиянинг нуфузли идоралари Югославиядаги аҳвол қандай кечаётганини эътибор билан кузатишмоқда, ана шу аҳвол нуқтаи-назаридан мамлакатнинг бошқа минтақаларида яшаётган сербларнинг аҳволига баҳо беришмоқда. Кейинги вақтда Словения ва Хорватия бир томонлама ва ғайриқонуний равишда мустақиллик эълон қилганлиги натижасида аҳоли бу тоифасининг аҳволи хавф остида қолди. Зарур бўлган тақдирда Сербия давлат идоралари ўз қуролли кучларини ишга солиш тўғрисида зарур қарор қабул қилишга тайёрдирлар. Сербия ҳукуматининг жумҳурият халқ скупшчинаси (парламенти)га сешанба куни юборган ва матбуотда босиб чиқарилган хатида шу нарса маълум қилинади.

(ТАСС).

Ишбилармонлик шарти: ҳамкорлик, ўрганиш

ПОХОЛДАН... ҚОҒОЗ

ВУ ГАП кўпчиликка эриш туюлиши мумкин, бироқ ишбилармонлар, тўғрироғи хитойлик топармонлар учун жуда жўн иш экан. Тошкент вилояти ижроқўмида уюштирилган учрашув чоғида хитойликларнинг ана шу ҳислатлари ҳавас билан тилга олинди.

Хориж билан дўстлик Хитой халқ жамиятининг вакили сифатида Ўзбекистон жумҳуриятига ташриф буюрган ишбилармонлар орасида Пекин қурилиш ва тараққиёт бош компанияси бош директори, чет эл маблағини қурилишга жалб этиш Пекин компанияси бошқарувининг раиси, делегация бошлиғи Сю Чанъюй, хориж билан дўстлик Хитой халқ жамиятининг СССР ва Шарқий Европа мамлакатлари бўлими мудири, делегациянинг масъул котиби Чжан Хунчжи, шунингдек Болин нефтькимё компанияси, Саншан чинни заводи, «Полярная звезда» соатларини ишлаб чиқарувчи компания, Венхай енгил саноат компанияси, радиотелевизион ускуналар заводи, Сичуан вилоятидаги пойабзал фабрикаси, хорижга шойи чиқариш ва келтириш компанияси вакиллари бор эдилар. Тошкент вилоятидан эса пахтачилик саноати ишлаб чиқариш бирлашмаси, вилоят маиший хизмат кўрсатиш бошқармаси, ипакчилик ишлаб чиқариш бирлашмаси, вилоят шаҳарсозлик ва меъморчилик бош бошқармаси, вилоят маҳаллий саноат бошқармаси, радиотехника саноати концерни, «Средазуголь» ишлаб чиқариш бирлашмаси раҳбарлари иштирок этдилар.

Вилоят ижрокоми раисининг муовини А. Валиев учрашувни оча туриб меҳмонларни Тошкент вилоятининг ҳудудий ўзига хослиги, ижтимоий-сиёсий тузилиши, табиий бойликлари, ишлаб чиқариш куч-қуввати ва имкониятлари билан таништирди. Хитойликларни кўпроқ қизиқтирган рақамлар шу бўлдики, вилоятда 430 та саноат корхонаси бўлиб, жумҳуриятда тайёрланаётган жами маҳсулотнинг бешдан икки қисмини Тошкент вилояти беради.

Хорижий делегация бошлиғи Сю Чанъюй Ўзбекистонга ташрифи, турли идора ва жамоа вакиллари билан учрашувлар чоғидаги таассуротлари ҳақида гапириб, ўзбек халқининг хитойларга нисбатан самимий, дўстона, ҳамкорлик қилиш борасидаги қатъий ишончи учун ташаккур изҳор этди. Шундан сўнг ҳар икки томон вакиллари ўз соҳалари бўйича раҳбар ва мутахассислар билан бевосита мулоқотга киришдилар. Биз фурсатдан фойдаланиб, А. Валиев ва Сю Чанъюйни суҳбатга тортдик.

— Акмал Абдувалиевич, Тошкент ишбилармонлар учрашуви чоғида Олмония, Швейцария ва бошқа бир қатор хорижий мамлакатлар фирмалари билан қизғин мулоқотлар олиб борилгани ҳатто уларнинг айримлари билан қайдномалар тузилгани маълум. Хитойликлардан ҳам амалий қадамларга умид боғласа бўладими?

— Вилоятимиз халқ хўжалигининг ҳамма тармоқларида шундай имкониятлар борки, у нафақат тараққий этган, балки бошқа мамлакатларни ҳам ғоят қизиқтириши табиий. Сабабини айтадиган бўлсак, яна ўша гап — бизда хом ашё манбаи чексиз. Уни тайёр провард маҳсулотга айлантириб сотиш асосий йўналишимиз бўлмоғи керак. Бунинг учун илгари таъкидлаганимиздек, хорижий фирмалардан технология ва техника олиш, қўшма корхоналар қуриш мулоқотимизнинг асосий мазмуни бўлиши зарур.

— Хом ашё деганда ўша, пахта, пилла...

— Фақат булар эмас. Нима учун сабзавот маҳсулотларини сақлаш ва қайта ишлаш соҳаларида ҳамкорлик қилмаслигимиз керак? Ахир бизларда ноз-неъматларнинг мўл-кўллигидан ташқари, сифати ҳам беқиёс-ку? Бундан ташқари вилоятимиз тери ва жун каби қимматли хом ашёларга ҳам жуда бой. Уларни аҳолидан харид қилиш йўлга қўйилса, қайта ишлайдиган, пойабзал ва жунли кийим-кечаклар тикадиган саноат корхоналарини кўпайтириш имкони туғилади.

— Айтишларича, хитойликлар похолдан қоғоз тайёрлаш йўлини топишган экан.

— Ҳаракат қилган бенасиб қолмайди. Хитойдаги каби вилоятимизнинг бир қатор районларида шоли экилади, ҳатто шоличиликка ихтисослашган хўжаликларимиз ҳам оз эмас. Демак, похол керагича топилади. Маслаҳатлашсак, келишсак, ҳамкорлик қилсак, иш юришиб, қоғоз тақчиллиги муаммосини бироз бўлса-да, ҳал этган бўлардик.

— Жаноб бош директор, гуруҳингизнинг республикамизга ташрифидан асосий мақсади ҳамкорлик қилиш, қўшма корхоналар қуришми ёки бошқа режалар ҳам борми?

— Гуруҳимиз аъзолари турли корхона, компания, концернларнинг вакиллари эканликларидан ташқари, хорижий дўстлик Хитой халқ жамиятининг фаоллари эканлигини ҳам ҳисобга олиш керак. Бинобарин биз ўзбек-хитой халқлари дўстлигини мустаҳкамлашга амалий ҳисса қўшишни ҳам ўз олдимизга мақсад қилиб қўйганмиз.

— Эшитишимча, Ўзбекистонга келганингизга икки кун бўлибди. Ҳар ҳолда қайси соҳаларда ва қай йўсинда ҳамкорлик қилиш мумкинлиги хусусида бирор тасаввурга эга бўлган бўлсангиз керак?

— Бу ҳақда аниқ фикр айтишга ҳали эрта. Биз бу ерда олиб борган мулоқотларимиз, турли таклифлар мағзини обдон ечиб, икки томон имкониятларини тарозига қўйиб, сўнггина хулоса чиқариш ниятидамиз.

— Ишбилармонлик шошма-шошарликни инкор этади, демоқчисиз-да?

— Мақсад кези келганда фойдаланиб қолиш эмас, аслида бу истиқболсиз иш. Ишни бошидан ҳалол ва пишиқ пойдевор асосига қуриб, кейин узоқ йиллар аҳил-иноқ шериклар сифатида фойдали ҳамкорлик қилган маъқул эмасми?..

— Фикрингизга қўшилмаслик хатодир. Самимий суҳбатингиз учун раҳмат.

— Саломат бўлинг.

А. ЙЎЛДОШЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Шастри кўчасидан репортаж

АБАДИЙЛИК

ЎЗБЕКИСТОН — Ҳиндистон дўстлиги тарихи қадим замонларга бориб тақалади. Буюк ипак йўли бўйлаб ҳаракат қилган карвонлар фақат олди-сотдинигина эмас, балки дўстлик ришталарини ҳам мустаҳкамлашган. Ҳинд тупроғида кўплаб бобокалонларимиз — Амир Хусрав Деҳлавий, Бедил, Мирза Ғолиб сингари улуғ зотлар voяга етишган. Ижтимоий тузум адолатсизликлариданми турмуш ташвишлари туфайлими уларнинг оталари Кешдан Ҳинд сари юзланишган. Ўша ерда қўним топишган. Мирза Бобур ва унинг авлодлари ҳам Ҳинд равнақи учун курашганлар. Балки шу боис юртдошларимиз хотираси ҳинд халқи дилида эъзоздадир.

Биз-чи? Ҳинд халқининг буюк фарзандлари ҳурматини бажо этаяпмизми? Мухбиримиз Шастри кўчасида бўлиб, одамлар билан суҳбатлашди.

Ҳайвонот боғига етмасдан, сал берида, сўл томонда мўъжазгина ҳайкал кўзга ташланади. Атрофи сўлим бўлганлиги учунми, одамлар гавжум. Ҳайкал пойдеворидаги мармарга Лаъл Баҳодур Шастри ёзувидан бўлак ҳеч нарса битилмаган, ҳатто қачон яшагани ҳам. Шастри Ҳиндистон — Совет дўстлигини мустаҳкамлаш борасида кўп иш қилган, давлат ва жамоат арбоби. Унинг номидаги мактаб, кўча, мана шу ҳайкал ўзбек қалбининг ҳинд фарзандига бўлган самимияти, ҳурмати, эҳтиромидир.

Ана шу жойдан Тошкент шаҳрининг Шастри кўчаси бошланади. Унчалик узун эмас, тахминан ярим чақиримча. Кўчанинг икки бетида баланд дарахтлар, кўп қаватли иморатлар савлат тўкиб турибди. Пиёдаларга мосланган йўлакчалар билан дарахтлар ўртасидаги ариқчалардан шилдираб оқаётган сув навоси кишига ҳузур бағишлайди. Кечки пайт бўлгани учунми, кўп қаватли уйларда яшовчилар салқинда сайр қилишаяпти.

Ёнимда турган аёлга юзландим. Уни суҳбатга тортдим. У ўзини Файзиева деб таништирди. Шу кўчанинг Ц-1 даҳасидаги 17-уйда яшаркан.

— Бу ерга тез-тез келиб турасизми?

— Нимайди? Ҳар куни бирпас болаларни ўйнатаман шу атрофда.

— Бу одам ким бўлган? — (ишора қиламан Шастри ҳайкалига).

— Билмадим, шоирдирда. Бизда одатда шоир, ёзувчиларга ҳайкал қўйишади-ку.

— Ундай эмас Азизахон, — деди суҳбатимизни эшитиб турган Эргаш Абдухоликов (улар қўшни яшашаркан). У киши Шастри — давлат арбоби эканлигини, ҳукумат бошлиғи бўлган даврда тинчлик учун курашга бел боғлаганлигини, одамларни фаровон ҳаётга, илм олишга чорлаганини таъкидлади.

— Сизларга бир воқеани айтиб берай, — дея сўзида давом этди у. — Йили эсимда йўқ. Эндигина ишга киргандим. Шофёрлик қилардим. Министрлар Советидаги раҳбарлардан бирини олиб юрардим. Хуллас ўша йиллари Ҳиндистон — Покистон чегарасида қирғин-барот жанглар бўлаётганди. Ўшанда А. Косигин Шастри билан Покистон ҳукуматининг раҳбари Аюбхонни Тошкентга таклиф этиб, низони бартараф қилишга кўмаклашганди. Музокарада Шастри шундай деган экан: «Снаряд портлашидан даҳшатга тушган норасида гўдакнинг кўзларидан оққан бир томчи ёш жаҳондаги ўқдори омборлари ваҳимасидан юз ҳисса кўпроқ юрагимни эзади».

Эргаш аканинг ибратомуз гапларидан таъсирланганча кўчани яёв босиб ўтдим. Назаримда Шастри номи кўчага шунчаки қўйилмаганди. Инқилобдан сўнг хотин-қизлар озодлиги учун курашган аёл Тўрахон Иброҳимова (1889—1970), ўзбек мусиқасининг йирик намоёндаларидан бири М. Ашрафий шу кўчада истиқомат қилишган. Бундан ташқари Ўзбекистон театр арбоблари уюшмасининг «Маърифат» дорилфунуни, болалар боғчаси, кўп тармоқли поликлиникалар ишлаб турибди.

Кўчанинг якунланган жойида чархпалак шитоб билан айланмоқда. Ҳаёт абадий, лекин вақт худди чархпалак сингари бир маромда ўтмоқда. Чархпалакка ўрнатилган сувдонлардан новга қуйилаётгандек одамлар ҳам ҳаётга бирин-кетин келишаверарkan. Ҳаёт сувдонидан яхшилар билан бир қаторда ёмонлар ҳам келади. Новдан оққан сув боғдаги дарахларни яшнатганидек дунёга келган яхшилар ҳамиша эл-юрт ташвишини елкасига ортмоқлаб, уларнинг оғирини енгил қилиш, одамларга бахт-саодат, шоду-хуррамлик улашишга бел боғлашган. Қайғусига шерик бўлиб яшаганлар. Лаъл Баҳодур Шастри ҳам ана шундай инсон эди.

И. ТОШЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЖИНОЯТЧИЛАРНИ КОМПЬЮТЕРЛАР ТУТИБ БЕРАДИ

Доимий ишлайдиган мана шу кўргазманинг экспонатлари тахминан ярим миллион доллар туради. Аммо унинг салмоғи мана шу катта пул билан ўлчанишидангина иборат эмас.

24 июль куни Тошкентда очиладиган бу кўргазма одатдан ташқари бўлади. Унда Совет Иттифоқида биринчи марта етакчи хорижий фирмаларнинг полиция (милиция)ни жиҳозлаш учун мўлжалланган энг янги техника ва махсус воситалари намуналари қўйилади. 60 тадан кўпроқ экспонат орасида ҳисоблаш ва нусха кўчириш машиналари, енгил радиостанциялар, пеленгаторлар, криминалистика жомадонлари, телефакслар, кўчма компьютерлар, зудлик билан излаб топиш ишларига хизмат қиладиган юқори сифатли асбоб-ускуналар бор. Ривожланган мамлакатлардаги полициячилар мана шундай асбоб-ускуналар билан қуролланган. Энди улар совет тартиб посбонларига хизмат қилади.

• Воқеа арафасида •

Биринчи бор Ўзбекистон ССР Ички ишлар вазирлиги иккита фирма — Германия Федератив Республикасидаги «Электрокоммерц» ва Швейцариядаги «Инжиниринг консалтинг экспорт са» фирмалари билан шартнома тузди. Ҳозирча мамлакатимизда бундай шартномалар жуда оз.

Ҳуқуқни муҳофаза қилиш идораларининг ходимларини оператив техника, алоқанинг замонавий воситалари ва уларни ишлатиш маҳорати билан таништириш учун шу кўргазма ташкил этилди.

Шартнома республика Ички ишлар вазирлиги билан хорижий фирмаларнинг ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари эҳтиёжлари учун асбоб-ускуна ва қурилмалар ишлаб чиқиш соҳасида биргаликда иш олиб боришларини ҳам кўзда тутади. Бу ишлар тижорат асосида ўтказилади.

Хуллас, республика Ички ишлар вазирлиги билан унинг чет эллик ҳамкорлари бор воситаларини кўрсатишга қарор бердилар. Шартнома уч йилга мўлжалланган, бинобарин бошқа республикалардан келадиган кўпдан-кўп меҳмонлар экспонатлар билан батафсил таниша оладилар.

Ўзбекистон ССР Ички ишлар вазирлигининг матбуот шўъбаси — ЎзТАГ.

Яккабоғ район маиший комбинат раҳбарияти иккита янги гилам ва тикувчилик цехини ташкил этди. Биласизки, гилам тўқиш учун кўзнинг нури, юрак қўри, қўлнинг сеҳри керак. Бўлмаса қилган ишингиз жозиба касб этмайди, харидоргир бўлмайди. Корхонада Шукуровлар оиласи номи алоҳида тилга олинади. Улар сифатли маҳсулот етказиб жамоада обрў эътибор топишмоқда.

СУРАТДА: мастер Бахтиёр Шукуров умр йўлдоши, икки синглиси ва жияни билан суҳбатлашмоқда.

Ш. ШАРОПОВ олган сурат. (ЎзТАГ).

ҒАМХЎРЛИК

МЕЛИОРАЦИЯ иншоотларини қуриш ва таъмирлаш трестига қарашли «Бўстон» кашшофлар оромгоҳи бу йил ҳам гавжум. Ҳар навбатда 140—150 бола дам олмоқда. Уларни озиқ-овқат билан таъминлашни «Жиззахдаштқурилиш» бирлашмаси раҳбарияти ўз зиммасига олди. Гўшт танқис бўлган бугунги кунда улар аҳолидан мол олиб оромгоҳга етказиб беришаяпти.

Н. ЗАЙНИДДИНОВ.

Муҳокама учун мавзу

ИНСОФ КЕРАК!

Юнусобод мавзесининг 19-даҳасига кўчиб келганимга олти йил бўлибдирки, ҳар тонг беғубор ҳаводан симириш ўрнига, ахлат сандиқларидан бурксиб чиқаётган қўланса ҳиддан бошим айланади. Ҳатто қиш фаслида қор ёғиб турса ҳам, баҳорда ёмғир шивалаб турсаям ахлатдонлар тутуни тўхтамайди.

Икки йилча бурун, куз ойлари эди, тонгда мавзе атрофида югураётган чоғим тасодифан «Газ-69» автомобилидан тушиб, ахлатга ўт қўяётган одамни кўрдим. Ўзимни босиб, ундан сўрадим?

— Нега ахлатни ёқаяпсиз?

— Ахлат камаяди ёқилганда, — деб жавоб берди оловзанак.

Кўрдингизми? Фақат ахлатнинг ҳажмини камайтириш учун азонлаб уларни ёқиб кетишаркан. Ёнган ахлат уззукун ҳавони булғайди. Бу булғанган ҳаводан камида ўн минг киши нафас олади.

Шу атрофда учта ўрта мактаб ва тўртта болалар боғчаси (бири етимхона) жойлашган.

Фақат Юнусободда эмас. Тошкентдек шаҳри азимнинг қай бир гўшасига борманг, қай маҳалладан ўтманг, албатта, пойтахтнинг «мулки хўтан янглиғ ифоридан» димоғингиз дарз кетади.

Экологик аҳволни яхшилайлик, яшил майдончалар ҳосил қилайлик, боғ-роғлар яратайлик деб, ҳар тўрт одамнинг бири жар солади-ю, аммо кони заҳар бўлган ахлат тутунларини тўхтатинг, деб мингнинг бири ҳам оғиз очмайди.

Дарвоқе, кимга ҳам айтади? Масалан, мен ўша ахлаткашлар бошлиғига қилаётган иши одамлар учун зарарли эканлигини тушунтирмоқчи бўлганимда, у бир оғиз гап билан ўз юмушини «асослаб» берди: «Ёқмаса, тутунсиз жойда югуринг, ёки келинг, менинг ўрнимда ишланг, ўшанда кўраман ахлатни тутатмасдан ташишингизни».

Азиз юртдошлар! Балки сизлар яшаётган шаҳар ва вилоятларда, гўзал чорбоғларда бундай тутунхоналар йўқдир. Ким билади, қайсидир шаҳар ва районлар, вилоятлар Тошкентни ҳам орқада қолдириб, тутун бурқситиш бўйича илгарилаб кетгандир?..

Экологик муҳитни соғломлаштиришнинг асосий омилларидан бири ҳавони зарарли газлар ва бадбўй тутунлардан сақлашдир. Яқинда сафар тақозоси билан қадимий Самарқанд шаҳрига бордим. Бирор жойда ахлат тўдасини, муҳими, ёнаётган ахлатни кўрмадим. Шаҳар шундай салқин, шундай озода-ки!

Тўғри, гўзалликда Тошкент ҳам бетимсол. Лекин... фақат ҳукумат бинолари жойлашган марказ шундай обод ва мўъжаз. Аммо чор-атроф шаҳар хўжаликларининг «сан-сол, ман-соли» билан хароб бўлмоқда. Ахлат ёқиш бу муаммоларнинг мингдан бири, ҳали яна кўзи очилмаган не-не яралар пинҳона ётибди.

Юртдошлар, сизлар бунга қарши қандай йўл-йўриқ кўрсатасиз, не янглиғ хуш маслаҳатлар берасиз?! Балки ахлатёқарларни кўплашиб инсофга чақирармиз. Шунга нима дейсиз?

Олимжон БЎРИЕВ.

«Жарлик» мақоласи муштарийлар муҳокамасида

МАЪҚУЛЛАЙМИЗ, ТАКЛИФ КИРИТАМИЗ

«Халқ сўзи» рўзномасининг 8 июнь сонида эълон қилинган Муродхон Калонхоновнинг ашаддий ўғри-босқинчиларнинг жиловини тортиб қўйиш учун халққа ҳуқуқ бериш ҳақидаги «Жарлик» мақоласини ўқиб чиқдик. Унда билдирилган фикр-мулоҳазаларни бутун маҳалла аҳли икки қўллаб-қувватлаймиз.

А. Аҳмаджонов, А. Садриддинов, С. Шомуродов, А. Қўқонов ва бошқалар. (Жами 22 имзо). Тошкент шаҳар Ҳамза районидаги Шавкат кўчаси.

* * *

Мен мутахассис сифатида ишонч билан айтаманки, ўғри-босқинчилар ваҳимасидан одамларнинг тинчлиги йўқолмоқда. Агар тез фурсатлар ичида бунинг олдини олиш тадбирлари белгиланмаса, кейин кеч бўлади.

«Жарлик»да қайд этилган жазо чоралари халқимиз учун осмондан тушган янгилик бўлмайди. У қадим-қадимдан мавжуд урфимиз. Инқилобдан илгари бутун дунёга машҳур бўлган Хива шаҳрининг қоқ ўртасида жазо майдони бўлар экан. У ерда жиноятчиларни осадиган дордан тортиб бир томони бигизнинг учидек ингичка бир метру 30 сантиметрлик темир қозиққача бўларкан. Агар бирор ўғри қўлга тушса шу қозиққа кети билан икки-уч бор ўтказилиб турғизиларкан. Энди ўзингиз ўйлаб кўринг, йиғилган оломон ўртасида шундай жазога мубтало бўлган одам қайтиб ўғрилик қилишга ботинадими? Асло!

Бизда бўлса жазо йўқ ҳисоби. Енгил-елпигина, бори ҳам хуфёна. Ундан ҳеч қайси жиноятчи қўрқмайди. Агар аҳвол шундай давом этаверса ҳолимизга маймунлар йиғлаши тайин.

Мен ўғриларга нисбатан юртимизда илгаритдан мавжуд бўлган чораларни қўлланишга ўтиш юзасидан умумхалқ референдумини ўтказишни сира кечиктириб бўлмайдиган вазифа, деб биламан. Негаки, ҳозирги қонун-қоидаларимизда халқ хоҳиш-иродаси деярли ҳисобга олинмаган. Ишонмасангиз, ўғри-босқинчилар иши юзасидан бўлган бирор судда қатнашиб кўринг. Ҳукм ўқилгач ҳеч ким «Эссизгина, увол бўлди» демайди. Аксинча, «шу ҳам жазоми, буларни отиш, ҳеч бўлмаса қўл-оёқларини кесиш керак», дейди.

К. ҲАСАНОВ,
Қўшкўпир районидаги Охунбобоев участкаси касалхонасининг бош врачи.

* * *

«Жарлик»ни тўла маъқуллаган ҳолда қуйидагиларни таклиф қиламан:

— республикамизга четдан ёпирилиб келаётган қаланғи-қасанғи гуруҳларни қабул қилмай, ўша заҳоти юртларига қайтариш керак;

— жиноятчиларга қарши курашувчи идоралар ходимларининг масъулиятини ошириш, текинхўр, ўғри-босқинчилардан мусодара қилинган маблағ ҳисобидан маошларини ошириш зарур;

— ўғриликнинг катта-кичиги йўқ. Қилмишига яраша одилона, ошкора жазони ҳар бир жиноятчига қонунлаштириш шарт.

Биз саноқли ўғри-муттаҳамларга бутун мамлакат аҳолиси, айниқса, милиция, прокуратура, суд, қолаверса, ДХК ходимларининг кучи етмаётганидан афсусдамиз.

Н. САЛОМОВ.
Қарши шаҳри.

* * *

Жиноятчиларга жазонинг бўшлиги, маъмурий идоралар ходимларининг муросасозлиги, қонун чиқарувчиларнинг лоқайдлиги жонимизга тегди. Бу ҳақда турли муассасаларга ёзавериб чарчадик. Бироқ натижа чиқмагач, ҳафсаламиз пир бўлган эди. «Жарлик»ни ўқиб яна кўнглимизда умид учқунлари пайдо бўлди. Мақолада ўртага ташланган таклифлар ҳаётга тадбиқ этилишини интизорлик билан кутамиз.

Б. СИДДИҚОВ.
Пахтаобод шаҳри.

* * *

Биз «Жарлик» мақоласини маҳалламизда бўлаётган бир тўйда ўқиб, муҳокама қилдик. Одамлар мухбир айни дилимиздаги гапни айтибди дейишди, ҳаяжон билан. Ҳаммамиз бир овоздан ўғри-босқинчиларга нисбатан муаллиф таклиф қилган жазо чораларининг қўлланишини ёқлаймиз.

МУРОДОВ, ТОШТЕМИРОВ, ХУДОЙБЕРДИЕВ ва бошқалар. (Жами 76 имзо).
Чироқчи райони.

* * *

Ҳаётимизда бирор марта ҳам рўзнома ва ойномаларга хат ёзмаганмиз. Аммо «Жарлик»ни ўқигач, беихтиёр қўлимизга қалам олдик. Муаллиф нимаики ёзган бўлса, барчаси ҳаётий. Унинг фикрларига тўла қўшиламиз.

Ўғри-безорилар хоҳлаган жойларида кўнгиллари тусаган жиноятларни содир қилаяптилар. Одамлар эса уларга тиз чўкиб, ёлворишга мажбур. Аммо халқни ҳимоя қилишга масъул бўлган давлатчи? Ҳозирдаёқ жамиятимизга ҳокими мутлақ бўлиб олаётган талончи-жиноятчиларга қачон ўз миллий анъаналаримиз асосида жазо белгиланади? Биз шу кунни орзиқиб кутаяпмиз.

А. НАЖМИДДИНОВ,
С. ОЛИМОВ,
С. РАҲИМОВ.
Киров райони.

* * *

Мақолада билдирилган фикрларга юз фоиз қўшиламан. Ўғри-босқинчиларнинг жабру ситамларига қачонгача чидаймиз? Бас энди, сабр косамиз тўлди! Референдиум ўтказиш масаласини сира кечиктириш мумкин эмас.

Х. КОМИЛОВ,
Риштон районидаги 59-мактаб ўқитувчиси.

* * *

Биз ўзбеклар меҳмондўстмиз деб бағримизни ҳаммага кенг очавердик. Оқибатда таомимизни еб дастурхонимизга оёғини артадиган нонкўрлар кўпайиб кетди. Агар бундан буён республикамиз чинакамига мустақил бўлса давлатимизнинг ҳамма қонун-қоидалари ерли халқнинг миллий удумлари асосида қабул қилиниши керак. Агар «Жарлик» муаллифи таъкидлаган таклифлар амалга ошса бутун дунё, ҳатто ривожланган мамлакатларнинг халқлари ҳам бизга ҳавас қилишига ишончим комил.

Олимжон АБДУКАРИМ ўғли.
Наманган шаҳри.

* * *

Муҳокамага тавсия этилган бу мақолада содир этилаётган жиноятлардан қутилиш йўли жуда тўғри кўрсатиб берилган. Дарҳақиқат, кейинги йилларда шарқона қадриятларимизга путур етди, тарбия бузилди. Натижада кўз кўриб, қулоқ эшитмаган жиноятларга қўл урилмоқда. Ўтган йили Қўқон шаҳрида беш нафар босқинчи эр-хотин — Анваржон ва Насибахонни ўлдириб, мол-мулкини ўғирлаб кетишди. Аммо қотилларга халқ сўраган олий жазо берилмади. Бу йил яна ўғрилар бир оиланинг уч аъзосини бўғиб ўлдириб, топган-тутганини ўмаришди.

Хўш, ваҳшийларнинг бу қадар бемалол ҳаракат қилишларига сабаб нима? Улар баъзи милиция, прокуратура ва судлов ходимларини бемалол «кўндириб» олишларига ишонадилар. Жазо ҳам енгил, қамоққа тушишдан қўрқмайдилар. Агар мақолада таклиф этилган жазо чоралари амалда қўлланилса тез кунда аҳвол ўнгланиб, жиноятчилар учун сичқоннинг ини минг танга бўлиб қолади.

Мадамин РАЖАБ ўғли.
Қўқон шаҳри.

ИНСОН ЎЗЛИГИ БИЛАН АРДОҚЛИ

САМАРҚАНД ВИЛОЯТИ ПОЙАРИҚ РАЙОНИДАГИ КИРОВ НОМЛИ ДАВЛАТ ХЎЖАЛИГИ ДИРЕКТОРИ МАНСУР ҚЎШБОЕВ БИЛАН МУЛОҚОТ

— Мансуржон! Қишлоғингиз кексалари билан суҳбатлашсам: «Раҳбаримиз ҳозирча ўзгарганлари йўқ», — дейишди. Олти йилдан бери давлат хўжалигига бошчилик қилаётган экансиз. Етарли тажриба ҳам орттирибсиз. Ота-боболаримизнинг «кимники синамоқчи бўлсанг, амал бериб кўр» деган нақлларида жон борми?

— Чиндан ҳам кейинги пайтларда: «Бирор кишини ранжитмаяпманми? Феълатворимга манманлик ҳисси ҳуруж қилмаяптими?» деган ўй билан яшаяпман. Инсон боласи ҳеч вақт «ўзлиги»дан чиқмаслиги шарт. Албатта, катта-кичик «раис бобо» дея мурожаат этаверса, уйнинг тўрини сенга ажратса, раҳбарлигинг доим ёдингга тушиб туради ва ўз-ўзидан киборликка ўхшаш аломатлар сезила боради. Баъзан қабулимга одамлар орасида салбий фикр уйғотган, яъни жиним ёқтирмаган кишилар киришса, ўзимни аллақандай тутгим келади, сиркам сув кўтармай қолади. Шундай кезлар: «Ҳой, ўзингни бос, бу ҳам инсон боласи, фақат табиати озгина чатоқроқ, сен раҳбарсан, ҳаммага бир хил қарашинг, кўнглини бир хилда овлашинг керак», — дея ўзимни тутишга уринаман. Қабулимга олийжаноб одамлар кирганда чеҳрам ёришади, босиқ бўлиб қоламан. Аслида қишлоқ одамлари орасида бегона киши йўқ. Ҳаммамиз бир авлоднинг фарзандларимиз. Пуштимиз бир ерга бориб тақалади. Демак, дош даркор.

Ватан остонадан, яъни хонадондан бошланиб, Ўзбекистон деган муқаддас тушунча-туйғу билан ниҳояланади. Миллат деган тушунча Ватанни ташкил этади. Миллат эса Ватансиз яшай олмайди. Ўзбек деган сўз кенгая бориб умумтуркий тушунчасига туташиб кетади. Раҳбарлик курсисида бир-икки йил ўтирмай, қариндош-уруғларини ёнига тортиб, бошқаларни четлатиб, димоғдорлик билан кармонини тўлдириб, кейин қуён бўлган раҳбарларни ҳам кўрдим. Улар тез орада одамлар назаридан қолдилар. Инсон онадан туғилгандай, яъни Аллоҳ яратгандай самимият билан яшаса нур устига нур. Бундай одамлар ўзлари учун жавобсиз қолмаслигига эндиликда мутлақо ишондим. Кимнингдир ҳаққини есангиз, вақти билан кимдир сизнинг ҳам ҳаққингизни ейди. Қотиллар ҳам вақти келиб албатта ўлдириладилар. Бу — табиатнинг метин қонуни. Хатога йўл қўйиб, кейинчалик афсусланиб юргандан кўра хато қилмай, афсусланмаган маъқул... Хом сут эмган бандалармиз, озгина «ўзлик»дан чиқсак, кексалар йўлга солишар...

— Ҳадислардан бирида Аллоҳ: «Саховатли бандаларимга менинг ҳам саховатим чексиздир», — деган. Демак, сиз ўз қондошларингизни олаламай саховат кўрсатаётган экансиз, улар ҳам ҳеч қачон саховатларини аямайдилар. Бу йўлда тангри сизга мададкор бўлсин! Энди иш фаолиятингиз ҳақида озроқ гаплашсак...

— Халқ хўжалиги институтини тугатганман. Отамдан ўн бир ёшимда етим қолдим. Икки укам, бир синглим бор. Қийинчилик билан кун кечиришга тўғри келди. Бир-икки йил ишлаганимдан кейин мени бош ҳисобчига муовин этиб тайинлашди. Эътироф этишим керак: омад менга ўзим истагандан ҳам кўра олдинроқ кулиб боқди. Орадан озгина вақт ўтгач, давлат хўжалигига бош ҳисобчи қилиб олишди. Ўшанда ёшим атиги 22 да эди. Бош ҳисобчи курсисида ўтириб, ўзим ишлаётган хўжаликнинг миридан-сиригача ўргандим.

Бир-икки йил ишлаганимдан кейин мени вилоятдаги қоракўлчилик бошқармасига бўлим мудирлигига чақиришди. Тез орада давлат хўжалигида бош ҳисобчи ўрни бўшаб, мени яна қишлоғимга ишга чақиришди. Розилик бердим. Йиллар ўтди. Кутилмаганда давлат хўжалиги раҳбари ишдан кетадиган бўлди. Шу кунгача хўжаликка раҳбар ҳам, бош ҳисобчи ҳам бошқа ёқдан тайинланарди. Яширишнинг ҳожати йўқ. Улар қишлоқ халқига ачинишмас, қорнимни тўйдириб, устимни бутлаб, барибир бу ердан кетаман, деб ўйлашар, режа, бажарилган-бажарилмагани билан ишлари бўлмасди. Раҳбар ўрни бўшагач, район партия комитетининг биринчи котиби Саидмаҳмуд Сотволдиев ҳузурига чақириб: «Мансурбек! Кўлтўсин қишлоғига келиб-кетувчилар кўп бўлди, лекин қаддини ростлолмади. Хўжаликни сиздан яхши биладиган одам йўқ. Ўзингизни раҳбар этиб тайинлашга келишдик», — деб қолди. Узоқ сукутга толдим. Ниҳоят, розилик билдирдим. Бу воқеа 1985 йили бўлганди. Унда мен энди 28 ёшга тўлган эдим.

Мана, давлат хўжалигига олти йилдан бери раҳбарлик қилаяпман. Ҳали айтганимдек, Киров номли давлат хўжалигига раҳбар чидамасди...

— Ҳозиргина сиз бош ҳисобчи лавозимида ишлаганимда хўжаликни миридан-сиригача ўргандим, дедингиз. Хўш, раҳбарларнинг чидамаслигига, яъни тез келиб, тез кетишларига асосий сабаб нима эди?

— Адабиёт, фалсафа, тарих китобларидан олган сабоқларимдан кейин гўзаллик ва эзгуликнинг манбаи — самимият, деган қарорга келдим. Дунё гўзаллигининг сақланиб қолиши, бўлаётган тараққиёт ҳам мана шу самимият самарасидир. Инсон боласи тўла самимиятга қайтмасдан туриб, ҳеч қачон эзгуликни амалга ошира олмайди. Гўзаллик, яъни эътиқоднинг ҳам қадрига етмайди. Самимият эса аввало инсоний эътиқоддан бошланади. Эътиқодсиз, виждонсизлар эса лўттивозлик, чақимчилик, яъни тўтининг йўлини тутишдан нарига ўтмайдилар.

Яширишнинг ҳожати йўқ. Биз доим раҳбарларнинг кўзларини кузатиб, имо ишораларига қараб, оқни қора, қорани оқ, дейишга ўргандик. Бу аста-секин қонимизга сингиб кўникмага айланди. Фикримни асослаш учун мисол келтираман: сигирларга бир кунда тўрт кило ем берилиши керак эди. Аслида эса емларнинг уч килоси ва белгиланган хашакларнинг маълум қисми сотиб юборилар, пули ҳамёнга уриларди. Натижа маълум. Ҳар сигирдан йилига атиги 180—200 литр сут соғиб олинар, қолган қисми қоғозларда кўрсатилар, режа эса яширинча пул тўлаш йўли билан бажариларди. Ёғ ҳам тегишли омборлардан пинҳона сотиб олинар, қайтадан давлатга топширилар, ундан омборга қайтиб тушарди. Қўйларнинг аҳволи ҳам шундай эди. Улар емдан, пичандан сиқилар, овқатга тўймай озиб кетар, қишда эса ўлиб қоларди. Бу ҳам етмагандек молбоқар ва чўпон тинмай ишлар, лекин маош олмасди. Бола-чақаси бор, нима қилиши керак? Улар семиз сигир ва қўйларни бозорга олиб бориб сотишар, ўрнига ориқ сигир ё қўй олиб келиб қўярди. Бош ўрнига олинган моллар ҳам қишдан чиқмасди. Боз устига давлат хўжалиги раҳбарлари чўпонга борар, бирор ҳужжатсиз қўй олиб кетаверар, бу эса чўпоннинг гарданига тушарди. Молбоқарлар, чўпонлар қарзга ботиб кетар, ўн йиллаб қарзлари бўйнида ётаверарди...

Ҳамма соҳада бошбошдоқлик ҳукмрон. Омборга тушадиган уруғликлар ҳам турли йўллар билан ташиб кетиларди. Ҳатто далага уруғ сепиш пайтида ҳам бу ҳол такрорланарди. Натижада ерга белгиланган уруғ тушмай гектаридан 2-3 центнер ҳосил кўтариларди. Ҳосил йиғиштириб олингач, эса яна ташмачилик бошланар эди.

— Бу ҳолни наҳотки юқори ташкилотлар билишмаган?

— Ҳамма биларди. Лекин ҳеч ким индамасди. Қоғозда бўлса ҳам бажарилса бас эди. Чунки шароит ҳаммани шунга кўниктирганди. Баъзан қилинмаган ишларга ҳақ олинаётганини кўриб, бошимни чангаллардим. Кейинги ўн йилликларда халқнинг бошига тушадиган кулфатларни ўйлаб, каллам гувилларди. Хўжаликка тайинланган раҳбарлар эса ҳеч нарса билан қизиқишмас, йиққанларини олиб, сўнг жўнаб қолардилар. Халқнинг ҳам меҳнатдан мутлақо кўнгли совуганди. Бу ҳол ҳаммани дангаса қилиб қўйди. Давлат хўжалигида 250 та раҳбар бўлиб, ишчилар эса булардан кам эди. Шароитга тезгина мослашадиган баъзи бир шикоятчилар учун қулай вазият юзага келганди. Улар раҳбарларнинг қилмишларини билишар, шикоят хатлари ёзиб: «Агар менинг одамимни бирор лавозимга қўймасанг, хатни жўнатаман»,— деб қўрқитишар, ўз айбини билган раҳбар шикоятчи шартига кўнишга мажбур бўларди. Давлат хўжалигига тайинланадиган янги раҳбар аввало виждонини поклаши, кейин эса ҳалиги шикоятчилардан қутулиши керак эди...

— Демак, сиз виждон йўлини танлашингиз шарт эди. Қўл пок бўлганидан кейин ҳалиги шикоятчиларга ўзидан-ўзи ўрин қолмайди.

— Табиий. Мен аввало шу ернинг фарзандиман. Бир-икки йил ишлаб, қорнимни тўйдириб, устимни бутлаб, бошқа ёққа кетолмайман. Жигарларимни алдашга, кўзларини бўяшга эса виждоним йўл қўймайди. Ишни ўнглаш учун биринчи навбатда лўттивозликка ўрганиб қолган раҳбарлардан қутулишим керак эди. Халқнинг эътиборини қозонмасдан туриб, ишни ўнглаш осонмас. Иқтисодчи бўлганим қўл келди. Давлат аллақачонлар Киров номли хўжаликдан умидини узиб қўйган, уни «қолоқ»қа чиқариб, ҳар йили ёрдам маблағи ажратарди. Мен район, вилоят, республиканинг тегишли идораларига ўн-юз марталар кириб, хўжалик бўйнидаги қарзларни кечишларини сўрадим. Не машаққатлар билан ниятга етдим. Раҳбарларнинг ҳам ўрнини алмаштирдим. Ёш, талабчан, иқтидорли кадрларни йиғдим. Молбоқар, чўпонларни тўплаб, бирор ҳужжатсиз ҳеч нарса бермасликларини алоҳида уқтирдим. Шу билан бирга молбоқар ва чўпонлар бўйнидаги узоқ йиллик қарзлар ҳам кечиб юборилди. Ўзларининг мол ва қўйларини боқишга рухсат берилди. Уларда бурч туйғуси пайдо бўлди. Далага ғалла экиш назорат остига олинди. Ғалла ўрилган кезлари тун бўйи ухламай пойлоқчиликка ҳам бордим. Аламзада собиқ раҳбарларнинг кўзлари чиқаёзди. Соддадил кишиларни ёнларига йиғиб, устимдан шикоятлар ёзиб, турли идораларга жўната бошлашди.

Яна оғир кунлар келди. Тунлари ухлолмай тўлғаниб чиқаман. Барибир йўлимдан қайтмадим. Бир йил ичида қаддимизни тиклаб олдик...

— Узр, деҳқонларга эркинлик бериш ҳақида гапирдингиз-у, охирига етказмадингиз...

— Тўғри айтасиз, ҳасрат қилиб юбордим чоғи... Олдимизда буйруқбозликнинг қурбонига айланган бечора деҳқонлар ва бригадирларга эркинлик бериш масаласи кўндаланг турарди. Иш бошлаган кунимдан эътиборан бригадирларга ҳам, деҳқонларга ҳам: «Астойдил ишланглар, агар пландан оширсангиз, қўшимча даромадингизни мукофот учун оласиз», — деб ваъда бердим. Ишларига эса аралашмадим. Вазифасини уддалай олмаган бригадирларга бошқа ёрдамчи бермадим. Ҳосил кўтарилгач, чиндан ҳам режадан ортиқча олинган ғаллани ўзларига мукофот тариқасида тақсимладик. Ишчиларнинг бошлари кўкка етди. Бояқиш моллари ҳам, қўйлар ҳам ем ва хашакларга ёлчидилар. Бундан ташқари наслли сигирларни, семиз қўйларни алоҳида ажратиб парваришладик. Мол ва қўйлар чиқити қисқарди. Сут соғиб олиш 180—200 литрдан 1000 литргача кўтарилди ва ошиб бораверди. Бугун 2000 литрга етди.

Илгари қолоқликдан боши чиқмаган давлат хўжалиги иккинчи йили 111 минг сўм фойда кўрди. 1988 йилга келиб 250 минг сўм, соф даромад қилдик, 1989 йилда 550 мингга кўтарилди. 1990 йили эса бир миллион сўмдан ортиқроқ фойда олдик.

Ғалла ҳосили 2—3 центнердан 12—13 центнерга кўпайди. Ишчиларнинг даромадлари ҳам ортди. Ваҳоланки, бизнинг давлат хўжалигимиздан ҳамма умидини узан, «қолоқликдан чиқолмайди» дея юзларини ўгирган эди. Раҳбарларнинг сонини тўрт марта камайтирдик...

— Ижарага кенг йўл очиб берганингизни эшитдик, шу ҳақда икки оғиз...

— 1990 йилдан бошлаб ижарага тўла ўтганмиз. Ўзим бош ижарачиман. Хўжаликнинг нимага муҳтожлигини ҳисобга олмай, илтимосларга қулоқ солмай ҳеч нарсага эришиб бўлмайди. Бир нечта мактаб биноси, болалар боғчаси қурилиб ишга туширилди. Кўп қишлоқлар телефонлаштирилди. Бу иш ҳозир ҳам давом этаётир. Ягона мақсадимиз — қишлоқни газлаштириш эди. Насиб этса, ёзнинг охирида хонадонларга газ киради ва одамларнинг орзулари амалга ошади.

Биласиз, халқимиз — болажон миллат. Аксарият оилалар — серфарзанд. Демак, ҳар бир хонадонда балоғатга етган қиз ёки йигитлар бор. Ота-она ўғлини уйлантиришни, алоҳида уй қуриб беришни истайди. Томорқа олиш масаласида ҳам қийинчилик қолмади. Ўзингиз кўрдингиз, томорқалар кенг, янги уйлар қурилаяпти. Ҳамманинг кўнглини бирдай олиш қийин. Иш бўлаётган ерда камчилик ҳам бўлиши, табиий. Тоғлар орасида Наҳрруд деган қишлоғимиз бор. У ерда одамлар сийрак яшашади. Ўша томонда беш-олти хонадонга электр туширилмаган. Ҳозир шу масала билан шуғуллланаяпмиз.

— Мана, ўзбек тилига давлат тили мақоми берилганига ҳам, иккинчи йил тўлаяпти. Сиз раҳбарлик қилаётган хўжаликда она тилимизга эътибор қандай?

— Очиғини айтишим керак. Ўз тилига эътиборсиз қарайдиган бирор миллат бўлмаса керак. Тил — миллатнинг биринчи белгиси, қиёфаси, ғурури, ор-номуси. Тилни онага нисбат бериб «она-тилим» дейишлари ҳам бежиз эмас. Ахир дунёда онадан кўра муқаддас зот йўқ. Тилга эътиборсизлик — онага эътиборсизликдай гап. Ажаб, буни ҳамма ҳам бирдай англармикан? Инсон ёруғ дунёга келиб, тили чиқа бошлаган лаҳзаларда илк бор «она», сўнг «ота», кейин эса «нон» сўзини ўрганади. Навбат «ака», «опа», «ука», «сингил» сўзларига етади. Ниҳоят, инсон тушунчаси ва юрагида «Ватан» сўзи ифодалана бошлайди. Тилни ҳар бир миллатга табиат ато этади.

Бобомиз амир Темур Туркистон халқи учун улкан давлат бунёд этиб, туркий тилни муросага киритган-қонунлаштирганди. Алишер Навоий ҳам шу муқаддас тилни бутун умр эъзозлаб ўтди, унинг қадрини осмону фалакка кўтарди. Буюк шоир ташаббуси билан ақлли шоҳ ва ажойиб шоир Ҳусайн Бойқаро ҳам ўз даврида тилимизни давлат тилига айлантирганди. Демак, шундай хулосага келиш мумкинки, бугунги кунда ўзбек тилига давлат тили мақоми берилиши — учинчидир... Демак, бобо Темур ҳам, бобо Ҳусайн ҳам, бобо Навоий ҳам аввало шоҳ ва вазир сифатида эмас, шоир, қолаверса шу халқнинг фарзанди сифатида тилимиз ҳақида қайғурган эдилар. Энди буни англаш, ҳис қилиш ва тан олиш учун катта фаросат зарур...

Ҳар бир киши ўз тили ва миллати, ватанини тўла тушуниб, ҳис қилиб улгурмас экан, у ўзга тилларга ҳам бефарқ қарайди. Дунёда бир тил ва бир миллат мавжуд бўлса, албатта, дунё беҳад зерикарли туюларди... Тил — миллатнинг бойлиги. Уни шоир ва ёзувчилар санъат даражасига кўтарадилар. Рус миллати учун Лев Толстой, итальян миллати учун Данте, ҳинд миллати учун Робиндранат Тагор нечоғлик қадрли бўлса, ўзбек, яъни туркий миллатлар учун Алишер Навоий ҳам шунчалик қадрлидир. Ўша улуғ зотлар бирор тилни камситмаганлар, ўз тилларини олдига қўйишга ҳам уринмаганлар, аксинча ҳамма миллат ва халқларга ҳурмат-эҳтиром билан қараганлар.

Она тилимизга эътиборсизлик билан қарашга ҳеч кимнинг маънавий ҳуқуқи йўқ. Қушларга ҳар томонлама ҳавас қилса арзийди. Улар ҳеч қачон бир-бирига тақлид қилмайдилар. Бирбирларининг тилларини йўқотишга ҳам уринмайдилар.

Биз аллақачонлар ўзбек тилига кўчганмиз. Идора ишлари фақат ўзбекча олиб борилаяпти.

— Сермазмун суҳбатингиз учун ташаккур.

Суҳбатдош:
Ўктам ҲАКИМАЛИ.

Иқтисодиёт янгиликлари

ИШЛАР АНИҚ ОЛИБ БОРИЛМОҚДА

Масъулиятли иншоот — Янгиер айланма йўли қурилишида талай муҳим ишлар тугалланди. Янгиер йўл-қурилиш бошқармаси 3-участкасининг жамоаси белгиланган муддатда асфальт ётқизиш учун йўлнинг катта қисмини тайёрлаб қўйди. Бунда скреперчилардан К. Одилов, Ш. Юнусов, Д. Ҳакимов, А. Гумасов, ва П. Расколовлар ўрнак бўлишди.

Айланма йўл қўриқ шаҳри транспорт магистралларидаги қатновни анча енгиллаштиради. Йўл қурувчилар бир миллион сўм ҳажмдаги ишларни бажаришлари керак. Шу сабабли ишлар жуда жадал олиб борилмоқда. Қурувчилар бундан ташқари А. Саркисов номли канал соҳилидаги тўғонга бетон ётқизишлари, ҳиёбонлар ва шаҳардаги кўл соҳилини ободонлаштиришлари керак бўлади.

* * *

ҚЎШИМЧА МАҲСУЛОТДАН МИЛЛИОНЛАБ СЎМ ФОЙДА

Қарши тажриба ремонт-механика заводининг жамоаси паст босимли ГРП-40 газ тақсимловчи пунктлар ишлаб чиқаришни ўзлаштириб олди. Ер кавлаш техникасини тиклашга ихтисослашган корхонада бунинг учун махсус участка ташкил этилди. Корхонада бир йил ичида камида мингта тақчил газ тақсимловчи пункт ишлаб чиқарилади. Уларга қўриқ ўлка газ магистралларининг қурувчилари жуда ҳам муҳтождирлар.

Завод жамоаси бозор муносабатларига ўтилиши билан металлдан бошқа тақчил молларни ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш ниятидадир. Бу ерда газ қозонлари ишлаб чиқаришни ўзлаштириб олдилар. Ана шу қозонлар мустақил режимда 180 квадрат метргача бўлган майдонни иситиб бера олади. Корхона бир йил ичида қўшимча маҳсулот чиқариш ҳисобидан қарийб ўн миллион сўм пул ишлаб топишни мўлжалламоқда.

* * *

САМАРҚАНД СТАНЦИЯСИ — БОЛАЛАРГА

Самарқанд саноат станцияси ходимлари фойда олишнинг қўшимча манбаини излаб топдилар. Улар ўз корхоналарида кундалик эҳтиёж молларни ишлаб чиқарадиган дурадгорлик цехини очдилар. Бу иш кўнгилдагидек чиқди: биринчидан, станция ходимлари ўз бюджетларига баракали қўшимча олиш имкониятига эга бўлдилар, иккинчидан эса ўзларига қарашли болалар боғчалари ва яслиларга амалда ёрдам беришга киришдилар. Чунки улар ишлаб чиқараётган маҳсулот кичкинтойларга мўлжалланган. Болалар кроватлари, столлар, жовонлар ва бошқа ёғоч буюмларига талаб жуда катта ва улар қўлма-қўл бўлиб кетмоқда.

(ЎзТАГ).

Ўлкамизда пишиқчилик. Деҳқон ва соҳибкорларнинг фидокорона меҳнати билан етиштирилган сархил ноз-неъматлар эл дастурхонига пешма-пеш тортиқ этилаётир. Фарғона районидаги Усмон Юсупов номли боғдорчилик ва узумчилик совхози миришкорлари ҳам тўкинчиликка баҳоли қудрат ҳисса қўшаяптилар. Хўжаликнинг Жалолқори Мўйдинов бошлиқ бригадаси соҳибкорлари айниқса баракали ишладилар. Улар 32 гектар токзордан 320 тонна узум, 10 гектар шафтолизордан 76 тонна мева олишни кўзламоқдалар.

СУРАТДА: соҳибкорлар бригадаси сардори Жалолқори Мўйдинов.
Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛ олган сурат.

Офат юз берган жойда

СУҒУРТАГА КУНИНГ ҚОЛМАСИН

19-20 май кунлари ёққан жала, дўл оқибатлари зарбдорликлар учун оғир бўлди. 10 минг гектар майдонга қайта чигит экишга тўғри келди. Йўлдош Қурбонов номли давлат хўжалигида 95 фоиз экин: пахта, сабзавот, ерёнғоқ, қўйингки, ерга нима тушган бўлса, бари сувга оқиб кетди. Барча уйларнинг шиферлари синиб, таъмирталаб бўлди. Айтишларича, ўша кунги дўл шу қадар йирик эканки, йўлдаги машиналарнинг ҳам томини тешиб юборибди.

Хўжалик кўрган жами зарар 3 миллион сўм атрофида баҳоланди. 2600 гектар ерга 25 майдан кейин чигит экилди. Бу майдонлардан мўл ҳосил олиш мумкинми?

Биз хўжаликка борган куни мусобақадошлар — Дўстлик районидаги Ленин номли давлат хўжалиги директори Раҳим Есенқулов, звено бошлиғи, вилоят кенгаши депутати Омон Абдуллаев ҳам хўжалик далаларини айланиб чиқишди. Аҳволни ўз кўзлари билан кўришди.

— Гектарлар тўлиқ, ола жойи йўқ, — деди Раҳим ака. — Умуман, ваҳима қилмаса ҳам бўлади. Тўғри, бирикки жойда ғўза озроқ чанқаб қолипти, аммо уни эпақага келтириш мумкин. Ҳосил сал кечки, куз яхши келса, режа уддаланади.

— Хўжалик ҳар гектардан 23 центнердан пахта топшириши керак. Бажара олармикан?

— Албатта, дейди ишонч билан хўжалик директори Қаршибой Баратов.

— Лоақал, «худо хоҳласа!», деб айтинг, — дея унинг сўзини бўлди ҳамроҳим, «Зарбдор» газетаси муҳаррири Ўрозбой Мелибоев.

Ҳа, табиат билан ўйнашиб бўлмас экан. Уни «бўйсундирадиган, инсон измига соладиган» замонлар ўтиб кетди. Лекин ҳар қалай, руҳ кўтаринки бўлгани ҳам маъқулмикан?! Ишчи-хизматчиларнинг аҳволи қандай? Ахир улар ҳам ўз томорқаларини қайта экдилар. Уруғликка куйдилар. Унинг харажатини ҳеч ким кўтармади. Эндиги ҳосил харажатларни қопламмикан? Уйлари таъмирланадими?

— Ҳа, зарар кўрган уйлар таъмирланаяпти, — дейди хўжалик касаба уюшмаси комитети раиси Абдумажид Ҳазратқулов уларни ижтимоий ҳимоялаш чораларини кўраяпмиз. 26 дала шийпонидан 20 таси одамлар хизматида. Саккизтасида доимий электр нури бор, қолганларига ҳам имкон қадар ўтказаяпмиз. Бу йил ўн бир кишини дам олишга жўнатдик.

— Улар орасида оддий ишчилар ҳам борми?

— Албатта бор, масалан звено Қўлибой Нурбоев «Чимён» санoторийсига кетди. Сувчилар Эшбой Қодиров, Абдумалик Пирматов СССР бўйлаб саёҳатга бориб келишди.

Анорбой Ўтамалиев бошлиқ бригада жамоаси бу йил 118 гектарга чигит, 41 гектарга беда экқан. Бригадада 56 киши бор. Уларнинг ҳаммаси учун бир йилга 85.690 сўм иш ҳақи ажратилган. Бригадага мустақиллик берилган, меҳнат кенгаши бор. Унинг аъзолари ҳар ойда йиғилиб, ходимларга маош белгилайди. Аммо маблағни шунча одамга бўладиган бўлсак, ҳар бир киши йилига ўртача 1,5 минг сўмдан олиши керак.

— Қанчадан маош белгилаяпсизлар? — сўрайман бригадирдан.

— Механизаторга 250-300 сўм, сувчиларга сал камроқ.

— Нега бунча оз?

— Кўпроқ белгиласак иқтисодчилар қирқиб ташлашаяпти.

— Шу маош оила тебратишга етаяптими?

— Илож қанча, амаллаяпмиз. Уйда сигир-бузоғимиз, озроқ томорқамиз бор, кунимизни кўрамиз-да.

— Бундан кўп маош олганмисиз сира?

— Дўстликда механизатор эдим, 500 сўмгача олардим...

Бу йил биринчи нав пахтанинг нархи 2070 сўм. Хўжалик эса бригаданинг ҳар тонна пахтасига 786 сўм тўларкан — ички хўжалик нархи бўйича! Ўтган йили бир тонна пахта 970 сўмга сотилган, бригадага эса 616 сўм тўланган. Харид нархи икки баравардан зиёд ошиб кетса-ю, пахтакорларга шундан арзимас — 170 сўми тегса?! Нега?

— Чунки бу йил нархнаво ошиб кетди, — дейди хўжалик бош иқтисодчиси Абдуваҳоб Ўролов. — Уруғ беш баравар, техника иккиуч баравар, ўғит ҳам шунга яраша қимматлашди. Даромаднинг 40 фоизи турлитуман солиқларга тўланаяпти. Компенсация учун ўз ёнимиздан пул ажратаяпмиз. Ахир хўжалик даромади беҳисоб эмас-ку, қаёққа сарфласанг етаверса.

Гап ана шу ерга етганда Раҳим Есенқулов ҳам чидолмади.

— Ўтган йили бизнинг хўжалик 11 миллион сўмлик маҳсулот сотди, шундан 1,5 миллион соф фойда қолди. Бу йил 18 миллион сўмлик маҳсулот сотишимиз керак, ўшанда 1,5 миллион сўм фойда оламиз. Бизда ҳам харажату даромад шу ердагидай! Аммо бултурги 1,5 миллион билан бу йилгисининг ўртасида осмон билан ерча фарқ бор. Бу йил олинадиган 1,5 миллионга битта каталак ҳам қура олмаймиз.

Давлат суғурта идораси кўрадиган зарарни қоплаш учун хўжаликка 850 минг сўм тўлади. Режа бажарилмасагина қолган зарарни ҳам қоплашармиш. Бажарилса, ортиқ бир тийин ҳам берилмасмиш.

Умуман, бу идоранинг ишлари қизиқ. Доим шунақа қилади. Кузгача кутиб тураман, кейин ҳисоблашаман, дейди. Зарбдор районида аввал ҳам шундай ҳоллар бўлган эди. Хўжалик ҳар йили ташкилотга 378 минг сўм тўлаб турган, кўрилган зарар мутахассислар томонидан аниқланиб, ойдинлашган бўлса — марҳамат қилиб, товон тўланг-да!

Йўқ, бу ташкилот анойилардан эмас!

— Э, қўйинг бунақа ғалваларни, — дейди Қаршибой Баратов муросаю мадорага ўтиб. — Соғлиқ бўлсин, бу ёғи, мана, пахтамиз яхши, ишқилиб, кўз тегмасин! Совхозга қай бир ташкилот кўз тикмаган дейсиз?

Биз ҳам шу фикрда тўхтадик: ишқилиб, энди чўлқуварлардан омад юз ўгирмасин! Ғўзанинг ривожи яхши, кайфиятлари ҳам ёмон эмас, ишқилиб, эсон-омон пахтасини териб олишсин! Айтинг-айтинг суғурта идорасига кунлар қолмасин!

А. МАМАРАСУЛОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ХЎЖАНД ХАБАРЛАРИ

ИККИНЧИ ДОРИЛФУНУН

ХЎЖАНД педагогика институти дорилфунунга айлантирилди. Бу Тожикистондаги иккинчи ана шундай олий ўқув юртидир.

Юқори малакали мутахассисларга бўлган эҳтиёж тобора ортиб бораётгани туфайли шундай қилинди. Дорилфунунда фақат муаллимлар эмас, балки бошқа соҳа мутахассислари ҳам тайёрланади. Ҳозир янги очилган тиббиёт, иқтисод куллиётларига ўқувчилар қабул қилинаяпти.

Тиббиёт ва иқтисод куллиётларига республиканинг турли муассасалари, ҳамда ташкилотларидан олимлар таклиф этилди.

Келгусида дорилфунунда ҳуқуқшунослар, шарқшунослар, журналистлар тайёрлаш режалаштирилаяпти. Ўқиш тожик, ўзбек ва рус тилларида олиб бориладиган бўлди.

УЙИНГИЗНИ СОТИБ ОЛАСИЗМИ, МАРҲАМАТ!

207 нафар хўжандлик ўзлари яшаётган хонадоннинг ҳақиқий эгасига айланди. Улар бу квартираларни давлатдан сотиб олишди. Шу ҳисобдан шаҳар хазинасига 750 минг сўмдан ортиқ маблағ тушди.

Сотилаётган квартираларга нарх уларнинг майдони, эски-янгилигига қараб белгиланмоқда. Уруш фахрийлари ва ногиронларига уй-жой текинга берилаяпти.

Ўринбой УСМОН,
«Халқ сўзи» мухбири.

1991 Алишер Навоий йили

ЁДЛАБ ОЛИНГ

НОМАНГ МАНГА РУҲДИН НИШОН БЎЛДИ ЯНА,
ОСОЙИШИ ЖОНИ НОТАВОН БЎЛДИ ЯНА.
ҲАР ҲАРФИ АНИНГ ТАНИМДА ЖОН БЎЛДИ ЯНА,
ҲАР ЛАФЗИ ҲАЁТИ ЖОВИДОН БЎЛДИ ЯНА.

Навоийни тушунмоқ учун

Тил яқину дил яқин

МОЯСАНЖ — давлатманд, тажрибакор.
МОЯСИЗ — бойликсиз, сармоясиз.
МОҚАБЛ — аввалги.
МОҲАЗАР — ҳозир бўлган таом, овқат, бор бўлган нарса.
МОҲИ — балиқ.
МОҲУР — куйнинг номи.
МУАББАД — абадий, доимий, ҳамиша.
МУАББИР — тушни таъбир қилувчи, туш йўювчи.
МУАДД — тайёрланган, муҳайё, ҳозир.
МУАДДАБ — одобли, боадаб, хушмуомала.
МУАДДИЙ — адо этувчи, даъвогар, ғаним.
МУАДДО — адо этилган.
МУАЖЖАЛ I — муҳлатсиз, шошилинч, нақд.
МУАЖЖАЛ II — вақтни орқага буриш, суриш, кеч қолиш.
МУАЗЗАЗ — иззатли, ҳурматли.
МУАЗЗИЙ — азобловчи, азият етказувчи.
МУАККАД — таъкидланган, мустаҳкам, қатъий.
МУАККАЛ — вакил этилган (киши), бирор иш топширилган киши.
МУАЛЛО — баланд қилинган, юқорига кўтарилган.
МУАММИЛ — умид қилувчи, орзу қилувчи, умидвор, шахс номи.
МУАННАС — женский род категорияси.
МУАРРИФ — таъриф қилувчи, билдирувчи, танитувчи.
МУАРРО — 1. яланғоч, бўш, холи;
2. пок, озод.
МУАСКАР — лашкаргоҳ, аскар турадиган жой, ўрдугоҳ, қароргоҳ.
МУАССИР — таъсир этувчи, ёқимли, таъсирчан.
МУАСФАР — сариқ ранг.
МУАТТАЛ — бекор, беҳуда, четга чиқарилган.
МУБАДДАЛ — алмашинган, айирбошланган.
МУБАЙЯН — ошкор, аён, кўринган.
МУБАРРО — озод, холи.
МУБАРРОТ — садақалар, хайр-эҳсонлар, яхшиликлар.
МУБАРҲАН — аниқ, равшан, очиқ, белгили, далил билан исботланган.
МУБАССИР — кўрувчи, мутахассис.
МУБДИЪ — пайдо қилувчи, яратувчи.
МУБКИЙ — йиғлатувчи.
МУБОРИЗ — жангчи, баҳодир, паҳлавон.
МУБОШАРАМ — яқинлик, жинсий алоқа, машғулот.
МУБОШИР — бошқарувчи.
МУБОЯНАТ — бир-биридан ажралиб, қарама-қарши туриш, бир-бири билан хусуматда бўлиш.
МУБОҲ — рухсат этилган иш, жоиз, раво.
МУБОҲИЙ — фахрланувчи, ифтихорли, сарафроз.
МУБРАМ — ожиз, натовон, собит.
МУБТАДАЛ — ўзгариш, бошқа ҳолатга ўтиш, бадал.
МУБТАДИЙ — янгидан бошловчи, аввалги, тажрибасиз.
МУБТАДИЪ — бидъатчи, бидъат тарқатувчи, динда янгилик яратувчи.
МУБТАҲИЖ — шодмон, масрур, хушҳол.
МУВАДДАТ — дўстлик.
МУВАЖЖАҲ — маъқул, мақбул, важҳли, ёқимли.
МУВАЗЗАФ — вазифаси белгиланган, таъминланган.
МУВАЗЗАЪ — тақсим қилинган.
МУВАЛЛАҲ — шайдо, ҳайрон қолдирувчи, ақлни олувчи.
МУВАСВАС — васвасага солувчи, васваса қилувчи.
МУВАШШАҲ — зийнатланган, безалган.
МУВАҲҲИШ — ваҳшатга солувчи, мудҳиш, қўрқинчли.
МУВОЗАБАТ — киришиш, пайдар-пай қилиш.
МУВОЗИ — баробар, тенг, ёндош.
МУВОНАСАТ — дўстлашиш, улфатлашиш, яқин муносабат.
МУВОСАЛАТ — бир-бировига етишиш, васл.
МУВОСО — муроса, қилиш, келишиш.
МУДАВВАР — юмалоқ, доира, ғилдирак шаклли.
МУДАВВИН — девон тузувчи, тўпловчи.
МУДАҚҚИҚ — тадқиқот юргизувчи, диққат билан текширувчи.
МУДБИР — иши орқага кетган, бахтсиз.
МУДДАИЙ — даъво қилувчи, даъвогар, рақиб.
МУДИР — 1. айлантирувчи, айлантириб юргизиб турувчи, идора қилувчи;
2. давр.
МУДИҚ(Қ) — диққат билан иш қилувчи, нозикфаҳм.
МУДМИН — ружуъ қилиш, қаттиқ берилиш.
МУДОВАМАТ — давом эттириш, бирор ишни узлуксиз ишлаш, ҳамиша.
МУДОВО — даво, дори-дармон.

Боғдод район Москва давлат хўжалигида ташкил этилган бадиий ҳаваскорлик тўгараги қатнашчилари республика «Алла» кўрик конкурсида фахрли биринчи ўринни эгаллашди.

СУРАТДА: Конкурс иштирокчиси Нигора Усарова.

Ҳ. ТОҲИРОВ олган сурат.

ПОЛВОН ХОТИРАСИ СОВРИНИ УЧУН

Боғдод районида шуҳрат қозонган полвон Рустам Тожиев хотирасига бағишланиб республика мусобақаси ўтказилди. Полвонни фақат Ўзбекистондагина танишмасди — у фарғонача кураш бўйича Ўрта Осиё республикалари мутлақ чемпионининг қизил лентаси билан уч марта мукофотланганди.

Хотира мусобақасида Андижон, Наманган, Сирдарё, Тошкент, Фарғона вилоятлари ҳамда республика пойтахтидан келган юздан ортиқ полвон қатнашди. Мусобақа эгалари — Боғдод районининг курашчилари алоҳида таркибда қатнашдилар. Улар команда биринчилигини қўлга киритиб, ғалаба қозондилар.

Вазн тоифалари бўйича шахсий ҳисобда М. Омонов, А. Каримов, Ф. Болтабоев, З. Ўлмасов, А. Тўрақулов, (ҳаммаси Бағдоддан), тошкентликлар Ф. Маҳмудов, Б. Абдураҳимов, Андижондан Шокир ва Равшан Исоқовлар, Фарғона вилоятининг Ёзёвон районидан М. Маҳсумов муваффақиятга эришдилар.

Ғолибларнинг олти нафари Ўзбекистон спорт устаси талабларини бажарди.

Мусобақани анъанага айлантиришга қарор қилинди.

(ЎзТАГ).

НОМАРДНИНГ ҚОЧИШИНИ КЎРИНГ

ФАЛОКАТ кутилмаган жойда содир бўлади.

Йўлдош Шердонов ичди. Бу ҳам камлик қилгандек, шу ҳолига «05» машинасининг рулига ўтирди. Катта тезликда бораётган велосипедчини уриб кетди. Қишлоқ ичи бўлса ҳам кеч, атроф қоронғи эди. Й. Шердонов қилғиликни қилиб, жазосидан қўрқди ва қочди.

Велосипедли Комил Тўраев ўша жойнинг ўзида ҳалок бўлди.

Аммо зийрак изқуварлар ҳушёрлик кўрсатишди, ўша куниёқ Й. Шердонов ушланди.

Ҳозир у ўзининг бу қилмишларини терговчиларга «тушунтириб» бермоқда.

Тожиддин РАЗЗОҚ,
«Халқ сўзи» мухбири.

«ГУЛШАН»ДА «НАМАНГАН ҲАҚИҚАТИ» БОҒИ

ҲОЗИР республика, вилоят ойнома ва рўзномалари номидаги боғларни барпо этиш анъанага айланиб қолди. Шундай хайрли ҳаракатга Наманган вилоятининг Янгиқўрғон районидаги «Гулшан» давлат хўжалигида ҳам қўл урилди. Бу ердаги Шўркент дея аталувчи кенгликлар бағрида «Наманган ҳақиқати» рўзномаси номидаги 10 таноблик боғ бор. Бундай икки томонлама ҳамкорлик бежиз эмас. Рўзнома ижодкорлари хўжаликка тез-тез ташриф буюриб, уларнинг ишларидан бохабар бўлиб туришади. Ютуқлар, муаммолар бот-бот муштарийларга маълум қилиб борилаяпти.

Яқинда хўжаликнинг Зиёдахон Охунова бошлиқ бригадаси дала шийпонида жамоа хўжалиги меҳнатчилари билан рўзномачилар учрашуви бўлди. Жонли мулоқот пайти холис фикр алмашинди, қизиқарли таклиф ва мулоҳазалар билдирилди.

ЕР ЭГАЛИ БЎЛГАЧ

БИР томонлама фикрлаш, юқоридан буйруқ билан иш юритиш оқибатида турғунлик йилларида ўзимизнинг маҳаллий шароитимизда ўстириладиган экинлар ҳам мутлақо унутилаёзди. Эндиликда иқтисодий тангликдан чиқиш учун ички имкониятлар ишга солинаётир. Хитой, Ҳиндистон, Кореядан гуруч кутиб ўтирмай шолипояларни кенгайтириш чоралари кўрилаяпти. Задарё районидаги Ильич номли жамоа хўжалигида яшовчилар бу соҳада айниқса жиддий эътибор билан қарамоқдалар. Дўкондан деярли гуруч сотиб олишмайди. Чунки ҳар йили шоли экиб, эҳтиёжга ярашасини обжувозда гуручга айлантиришади, ортиқчасини деҳқон бозорларида сотишади.

Гап шундаки, бундан уч йил муқаддам учта бригада тасарруфида бўлган ва атиги беш-ўн центнердан ҳосил олиниб зарар кўрилаётган шолипояларни миришкор деҳқон Сирожиддин Умрзоқов 10 йилга ижарага олди. Натижада ҳосилдорлик кўтарилиб ялпи маҳсулот 90 тоннага етди. Даромад 131 минг сўм бўлди. Бу йилдан С. Умрзоқовнинг акаси Зайниддин ҳам Аччиққўлдаги фойда келтирмаётган 150 гектар ерни 5 йилга ижарага сўради.

Шундай қилиб, жамоа хўжалигида шоличилик тадбиркор кишилар қўлига ўтди. Ҳозир ильичликлар 450 гектар ердаги шолипоялардан 600 тоннадан ошириб ҳосил олишаяпти.

Раҳимжон ТУРДИАЛИ ўғли,
«Халқ сўзи» мухбири.

ОТХОНАДА... БОЛАЛАР ТЕАТРИ

Бир йил муқаддам Фарғона шаҳрида Болалар театри ва маданият маркази ташкил қилинган эди. 1989 йилги фожиалар кўплаб раҳбарларимизнинг кўзини очди шекилли, анчадан бери етилиб турган масала ҳал бўлди. СССР халқ депутати, СССР халқ артисти Бернора Қориева, Ўзбекистон Театр арбоблари уюшмаси Фарғона вилоятлараро бўлими (раис — Ўзбекистон халқ депутати И. Турсунов) ташаббуси билан бошланиб халқ депутатлари вилоят совети оқ фотиҳа берган хайрли иш учун шаҳар марказида жойлашган «Янги эра» кинотеатри биноси ажратилди. Навбатдаги вазифа бинони таъмирлаш, актёрлар труппасини тузиш, уларга яшаш ва ижод учун шароит яратиб беришдан иборат эди.

Яхши ният билан бошланган ҳар бир хайрли иш йўлида келишмовчиликлар, тўсиқлар бўлиши табиий. Бу сафар ҳам шундай бўлди.

Маълумки, Театр арбоблари уюшмаси — жамоат ташкилоти. Шундай бўлгач, театр учун ажратилган бинони унинг балансига ўтказиб бўлмасмиш. Натижада шаҳар ижроия комитети бинони маданият бўлими балансига бериб, унинг ҳисобига жами бўлиб 170 минг сўм (вилоят раҳбарияти — 70 минг, шаҳар икки марта 50 минг сўмдан) маблағ ўтказди. Барча ташкилий ишларга театр уюшмаси раҳбар бўлса-ю, пулга вилоят маданият бўлими хўжайинлик қилса. Икки қўчқорнинг боши бир қозонда қайнамаганидек, маданият бўлими ва театр уюшмаси ўртасида бироз келишмовчиликлар келиб чиқди. Уюшма театрнинг ташкилотчиси бўлди, актёрлар труппасини шакллантириш учун конкурс ўтказди, иқтидорли ёшлар учун М. Уйғур номидаги Тошкент давлат санъат институтида махсус курс очишга эришди, хайрия концертлари ўтказиб, театр учун пул топди. Бошқа шаҳарлардан келган актёрлар учун Муқимий номли кўчадан яхши бир ҳовлини ётоқхона учун олиб берди.

Тўғри, театр биносини таъмирлаш ишлари анча чўзилиб кетди. Бунинг сабаблари бор. Бинога хўжайин бўлмагач, уюшма анчагача унинг ҳолати ҳақида текшириш ўтказолмади. Ниҳоят, яқинда ўтказилган текшириш натижаларига кўра бино таъмирининг уч варианти белгиланди:

1. Бинони капитал таъмир қилиш, лекин бу ҳолда бир неча йилдан кейин яна шу масалага қайтишга тўғри келади.

2. Бинони металл конструкциялар билан мустаҳкамлаш.

3. Томоша залини бутунлай бузиб ташлаб, қайта қуриш. Чунки бино хом ғиштдан қурилган бўлиб ҳозирги талабларга жавоб бермайди.

Мутасаддилар ҳар томонлама ўйлаб кўриб, сўнгги вариантни маъқул топмоқдалар.

Бино таъмирининг суст кетишига яна бир сабаб унинг шаҳар планига киритилмаганлиги, қурилиш материалларининг тақчиллиги, иш олиб бораётган қурилиш ширкатининг ўз ишига совуққонлигидир. Ишнинг олдинга силжиши учун Ўзбекистон халқ депутати Иномжон Турсуновнинг анчагина югуриб елишига тўғри келмоқда. Фарғона вилоятлараро театр арбоблари уюшмаси бу хизматлари учун ҳеч нарса талаб қилмоқчи эмас. У фақат театрга ҳомийликни ўз бўйнига олмоқчи. Театр ҳар томонлама мустақил бўлиши учун бинони маданият бўлими балансидан олиб театрнинг ўз ихтиёрига бериш маъқул эмасмикан?

Булар — масаланинг бир томони. Хўш, театрнинг ўзида ижод қандай кетаяпти? Ташкилий ишларда муаммолар етарли экан, бошпанасиз актёрлар нима билан шуғулланишаяпти? Ишонаверинг: қийинчиликлар бу томонда ҳам етарли. Театрда ҳозирги кунда конкурс асосида саралаб олинган ўндан ортиқ актёр ишламоқда. Репертуарда бир спектакль бор. Уни М. Уйғур номидаги Тошкент давлат санъат институти қўғирчоқ театри актёрлиги маҳорати кафедрасининг мудири М. Ашурова, И. Аҳмедов ва О. Толиповнинг «Сеҳрли сандиқ» пьесаси асосида саҳналаштирди. Спектакль билан районларга чиқиб, мактаб ўқувчиларига намойиш қилинмоқда.

Андижондаги «Лола» қўғирчоқ театрида ҳам ўн кишилик труппа ишлайди. Шу саноқли актёрлар тўрт гуруҳга бўлиниб, бир вақтнинг ўзида тўрт жойда томоша кўрсатмоқдалар. Албатта, моддий манфаат ҳам шунга қараб. Фарғоналиклар кунига 200 сўм атрофида даромад олмоқдалар. Шунинг асосий қисми вилоят рус театридан пудратга олинган автобусга «едирилмоқда». Театр репертуарида ўзи биргина спектакль бор (яхшиямки, биргина) шунинг декорацияларини ўрнатиш, кейин йиғиш ҳам ўртада сарсон. Ҳеч ким қўлини совуқ сувга ургиси келмайди. Саҳна ишчиси бўлишга баъзи бир «улуғ» актёрларимизнинг ғурурлари йўл қўймасмиш. Яқинда театрга директор бўлиб, кўп йиллар давомида машҳур «Илҳом» театр-студиясида ишлаган Ҳабибулло Ҳакимов келди. Адашмасам, «Илҳом»да барча «қора» ишларни — саҳна ёритишдан тортиб, декорация ўрнатишгача, гардеробда навбатчилик қилишгача актёрларнинг ўзлари бажаришади. Буни Ҳабибулло ака яхши билса керак. Шу тартибни наҳотки ўзлари раҳбарлик қилаётган жамоада ўрната олмасалар?

Актёрлар маҳорати ҳақида ҳам икки оғиз сўз. Труппанинг фақат уч актёригина профессионал. Кўплари қўғирчоқни қандай ушлашни ҳам билишмайди. Аммо қўғирчоқ полиздаги қўриқчи эмас, у саҳнада ҳаракат қилиши керак. Менимча, тез орада саралаш ўтказиб, актёрлар сафини тозалаб олиш керак, чунки театр келажаги кўп жиҳатдан биринчи қадамни қўйган актёрларга боғлиқ.

Тажрибали режиссёр топиб, ишга таклиф қилиш лозим.

Театр учун берилган «Янги эра» кинотеатри биноси қурилганига 105 йил бўлибди. Айтишларича, қачонлардир бу бинода отхона жойлашган экан. Демак, отхона бизга маданият маскани бўлиб хизмат қилаяпти. Майли, отхона бўлсин, қўйхона бўлсин (борига шукур қиламиз-да), хайрли ишларга хизмат қилсин. Укажонларимизнинг қувноқ кулгусию томошалардан олган завқ-шавқидан ҳар қандай отхона ҳам нурхонага айланади. Фақат театрни шаҳар раҳбарлари, вилоятнинг бадавлат завод-фабрикалари ҳомийликка олиб, озгинадан бўлса-да, маблағ ажратсалар, олам гулистон. Бундай мард корхоналар, ўзини ҳурмат қилган ташкилотлар эса албатта топилади, деб ўйлайман.

Шуҳрат Армон ЗОКИРОВ,
М. Уйғур номидаги Тошкент давлат санъат институтининг 3-курс талабаси.

НАФОСАТНИ КУЙЛАЁТГАН ҚИЗ

Рақс... Саҳна узра қанот ёйган қуш мисоли ҳиром этади раққоса. Унинг ҳар бир ҳаракати неларнидир изҳор этмоқчи бўлади. Шу лаҳзада унга маҳлиё бўлиб ўтирган томошабиннинг кўнглидан не хаёллар ўтгани ўзига-ю, худога аён. Нима қилгандаям гўзал қизнинг рақслари одамлар кўнглига нафосат улашади. Кайфиятларини чоғ қилади. Кўзларини нурга ошно этади. Зеро, абадият гўзаллик қонунларига асосланган экан, шу гўзалликни бунёд этувчи санъатни тушунишимиз, қадрига етишимиз даркор. Уни деҳқонлар, боғбонлар, ҳунармандлар ва меъморлар каби заҳматкаш инсонлар яратишади.

Рақс тугади. Келинг, раққосанинг ҳолидан хабар олгани саҳна ортига ўтайлик. Нозиккина қомати, қоп-қора кўзлари ўзига ярашиб турган қиз — Гулмира Ширинова бўлади. Кўпгина санъатсеварлар бу раққосани анчадан буён танишади. У Андижондаги 36-ўрта мактабнинг бошланғич синфларида ўқиётган пайтдаёқ «Андижон полькаси» ансамбли қаторида республикамизнинг турли шаҳарларида концертлар берган эди. Ўшанда уни Ўзбекистон ва Марказий телевидениелар орқали тез-тез намойиш қилиб туришарди. Сўнгра Гулмира Тошкентдаги Ўзбек хореография билим юртида ўқиди. Ҳозирги кунда эса «Шодлик» ансамблида раққосадир. Энди бу қизни мамлакатимиз ҳудудидан ташқаридаям танишади.

Малайзиялик журналист Розия Хошим Гулмира ҳақида очерк ёзган, шу мамлакатдаги Сурайё Ал-Аттас деган санъатшунос журналнинг бир саҳифасини тўлдириб ўзбек раққосасининг санъатига тасаннолар битган. Айниқса Туркиядаги сафарлар чоғида «Таржимон» рўзномаси «Шодлик»нинг санъатини кенг тарғибот қилган эди. Г. Ширинова ижросидаги «Совға», «Шодиёна» каби яккахон рақслар турк биродарларимиз қалбини тўлқинлантириб юборган.

...Саҳнадаги уч-тўрт дақиқалик сеҳрли онлар орқада. Раққоса ўз қўллари билан тиккан безакларни авайлаб жойлаяпти. Агар ўз қаҳрамони образини тўла ифодаламоқчи бўлган раққоса бугунги нархларда 400—500 сўмга қўйлак тиктириши керак. Маош эса ўта камтарона. Битта кўйлак учун емай-ичмай икки ой ишлагандаям етмайди. Аммо юракдаги рақсга бўлган чексиз муҳаббат барча қийинчиликларни енгиб ўтишга чорлаб туради.

Авваллари Ўзбек Давлат филармониясининг Свердлов номидаги концерт зали бор эди. Уни таъмирлаш учун бузишди-ю, қуришни унутиб юборишди. Мана беш-олти йилдирки санъат жамоалари кўним тополмай юришибди. Яхшиямки «Шодлик»да Нуриддин Ҳайдаров, Дилафруз Жабборова каби машҳур кишилар бор. Уларнинг номи афишаларга ёзилганда ҳар қандай кулбага ҳам томошабинлар кўплаб келишади. Бизда ижод маҳоратга қараб эмас, келтирилаётган моддий фойдага қараб белгиланади. Ҳозирги шароитдан келиб чиқсак бу тўғридир балки. Аммо санъат томошабиннинг орқасидан қувмасдан, аксинча, ўз ортидан эргаштириши, халқнинг маданий савиясини тобора юқорига кўтара бориши керак.

Гулмира ўз рақсини тугатганидан кейин тор, ҳеч қандай қулайликларга эга бўлмаган артистлар хонасига борди. Кўзгуга тикилганича нималарнидир ўйлаб қолди. Балки у Корея Халқ демократик республикасига қилган сафаридаги қулайликларни, санъаткорларга бўлган ҳурмат-эътиборни ҳозирги аҳволи билан солиштиргандир.

Кореядаги гастроллар чоғида атайлаб рақс ансамблларининг шароитларини кўришган эди. Уларда рақс жамоаларининг ўз бинолари бор экан. Кенг зал, юмшоқ ўриндиқлар, дам олиш хонаси... биздагилар учун эртакка ўхшайди. Репетиция хонасининг уч томонида телекамера. Бир томонда ойналар. Раққоса ўз ўйинини видеоёзувда уч томонлама кўради ва ўз хатосини тузатади.

Кореяликлар дунёда биринчи бўлиб рақсни нотага туширишган. Ҳозир уни бошқа мамлакатларда ҳам тарғиб қилишяпти. Бизнинг раққосалар меҳмон бўлиб боришганда етти ёшлардаги икки қизчани таклиф қилишди. Улар қўшни хонага киришди. Қизларимиз ўзбекча рақсдан парча кўрсатишди. Бир аёл буни шу заҳотиёқ нотага туширди. Сўнгра ҳалиги икки қизчани чиқаришди. Улар ўзбек қизларининг рақсини кўрмаган бўлсалар-да нотага қараб ҳар бир ҳаракатни шу қадар аниқлик билан такрорлаб беришдики, бунга қойил қолмасдан иложи йўқ.

Шундай бўлса ҳам ҳамма совет раққосалари қатори Гулмира Ширинова ҳам ижод қилишда давом этмоқда. У айниқса сюжетли рақсларни ёқтиради. Ҳозир Ўзбекистон халқ артисти Дилафруз Жабборовадан «Зебо», «Уйғурча» каби янги ўйинларни ўрганди. Таниқли доирачи Дилмурод Исломов билан ҳамкорлик эса маҳоратни оширишга ёрдам беряпти. Ёш бастакор Муҳаммаджон Мараҳимов ва балетмейстер Нурхон Зулиновалар Гулмирага атаб янги рақс яратиш иштиёқи билан юришибди. Гулмира эса ҳар бир янги асарни ўрганаётганида илк устоди, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими Абдуғаффор Қодировни, болалик йиллари ўтган Андижон боғларини, йўлларига кўз тикиб турган онажониси (Беньков номидаги республика рассомчилик билим юрти ўқитувчиси Гулзора Тиллаева)ни эсга олади. Чунки улар ўз меҳрлари билан ёш раққоса қалбини гўзалликка ошно қилдилар.

Рақс... У меҳрдан, ширин орзудан, гўзалликдан яралган. Шунинг учун ҳам бир нозик гулга ўхшайди. Доимо эътиборга муҳтож сезади ўзини. Совуқ ёмғирлардан, бераҳм саратондан, шум шамоллардан асраш керак уни.

Иброҳим ЖИЯНОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

БУГУН: «Народное СЛОВО» саҳифаларида

КПСС Марказий Комитетининг навбатдаги пленуми олдидан СССР Журналистлар уюшмаси аъзоси С. Фотиҳовнинг мақоласи ва «Хорижга сотиладиган маҳсулотларимиз бор» сарлавҳаси остида Ўзбекистон ССР Вазирлар маҳкамаси раисининг биринчи ўринбосари И. Ҳ. Журабеков билан газета мухбири Ю. Ряженцев суҳбатининг бошланиши ўрин олган.

Иккинчи саҳифада ана шу суҳбатнинг давоми, Тошкент районидаги Ильич номли жамоа хўжалигида фермерлар қандай иш олиб бораётганликлари ҳақида ҳикоя қилувчи материал билан танишасиз.

Ўзбекистон ССР халқ депутати А. Кўчимов билан «Комсомольская правда» газетасининг Ўзбекистон бўйича мухбири М. Алимовнинг олти йил муқаддам ишдан ноҳақ олинган милиция полковниги И. Хайтенов ҳақидаги мақолани, сиҳат-саломатликка оид «Эҳтиёт бўлинг, бруцеллез» сарлавҳали материални учинчи саҳифада ўқийсиз.

В. П. Чкалов номли Тошкент авиация ишлаб чиқариш бирлашмасидаги синовчи учувчилар ҳақида подполковник А. Капелюшнинг мақоласи, ўзбек тилини ўрганувчиларга ёрдам тариқасида берилаётган луғат билан тўртинчи саҳифада танишишингиз мумкин.

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи Номоз САЪДУЛЛАЕВ.

Таҳрир ҳайъати: Анвар ЖЎРАБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Абдували ИМОМАЛИЕВ, Йўлдош ИСМОИЛОВ, Тоҳир МИРҲОДИЕВ, Турғун НАЗАРОВ (масъул котиб), Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ, Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Азим СУЮН, Тоиба ТЎЛАГАНОВА, Муҳтарама УЛУҒОВА, Сайди УМИРОВ, Норбобо ШАКАРОВ, Муҳаммад Содиқ Муҳаммад ЮСУФ, Ориф ЮНУС.

МУАССИС: Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши
МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй
Телефонлар: 32-09-67, 33-07-48.

Ҳалқ сўзи

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди: 21.00. Индекс: 64608. 5717-буюртма.